

## บทที่ 2

### แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการทำงานของครูผู้วิจัยได้ไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 กรอบในการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของครูผู้วิจัยได้ไป
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร
4. ข้อมูลทั่วไปของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล

##### 1. ความหมายของหลักธรรมาภิบาล

จากการศึกษา นักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษา ได้กล่าวถึง

อานันท์ ปันยารชุน (2541 : 52-59) ให้ความหมายของ Good Governance ว่าหมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหารจัดการกิจกรรมและการดำเนินงานที่บุคคลและสถาบันทั้งในภาครัฐและเอกชนมีผลประโยชน์ร่วมกันในหลายด้าน โดยมีลักษณะเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจนำไปสู่การรวมผลประโยชน์ที่มีความหลากหลายและอาจขัดแย้งกันได้

ประมวล รุจนเสรี (2542 : 48) ได้นิยามความหมายของธรรมาภิบาลว่า คือ การปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารราชการในประเทศไทยอย่างรอบด้าน พร้อมกับการสร้างระบบธรรมาภิบาลที่ทุกคนมีส่วนร่วม โดยการกำหนดเจตนารมณ์ของชาติขึ้นมาเพื่อให้ประชาชนและทุกภาคส่วนในประเทศร่วมกันคิด ร่วมกันดำเนินการ ร่วมกันจัดการ และร่วมกันรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหา พัฒนา และนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง ความสงบสุข และการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวหน้า

วรภัทร โตธระเกษม (2542 : 11-17) ได้ให้ความหมายว่า Good Governance หมายถึง การกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพหมายถึงการใช้สิทธิ์ในฐานะเจ้าของเพื่อปกป้องและดูแลผลประโยชน์ทั้งของตนเองและของสังคม ผ่านกลไกการบริหารที่เกี่ยวข้อง โดยหลักการสำคัญของการบริหารจัดการที่ดีคือความโปร่งใส ความยุติธรรม และความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์จากการตัดสินใจ

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และ บุญมี ลิ้ม (2544 : 10) ได้ให้คำนิยามว่า ธรรมนูญบาล ถือเป็นกลไกและแนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยทำหน้าที่เป็นกรอบงานและเครื่องมือที่เชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเน้นการส่งเสริมความร่วมมือที่แท้จริงและต่อเนื่องระหว่างภาคส่วนสาธารณะ ภาคเอกชน และสังคมพลเมือง เพื่อสร้างรากฐานของประชาธิปไตยที่มั่นคง แนวทางนี้ยังรับประกันความชอบธรรมทางกฎหมาย ความมั่นคง และระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพโปร่งใส และอยู่ภายใต้การตรวจสอบ ซึ่งจะนำไปสู่ความก้าวหน้าที่ยั่งยืนของชาติในที่สุด

ไชยวัฒน์ คำชู (2545 : 42-43) ได้ให้คำนิยามว่า ธรรมนูญบาล คือ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องมีการดำเนินงานที่มีส่วนร่วม โปร่งใส และมีความรับผิดชอบ เพื่อให้มั่นใจว่านโยบายทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจจะสะท้อนถึงความเห็นร่วมของสังคมอย่างกว้างขวาง โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความเท่าเทียม ความยากจน และคุณภาพชีวิตโดยรวม

จตุพร ผ่องนุช (2550 : 19) ได้ให้ความหมายว่า ธรรมนูญบาล หมายถึง การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพซึ่งเกี่ยวข้องกับหลักการในการปกครองประเทศตามแนวทางประชาธิปไตย รูปแบบการปกครองนี้ส่งเสริมความยุติธรรมและกำหนดกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนประเทศและสังคม โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกด้านของชุมชน ซึ่งรวมถึงการดูแลระบบองค์กรและกลไกต่าง ๆ ภายในหน่วยงานของรัฐ สถาบันของรัฐ หน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่นและภูมิภาค รวมถึงองค์กรอิสระ องค์กรเอกชน สโมสรและสมาคม ซึ่งรวมถึงนิติบุคคลจากภาคเอกชนและภาคประชาสังคมด้วย

กิตติวัฒน์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2553 : 472-473) ให้ความหมายระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเมื่อปี พ.ศ. 2542 ได้รับการอนุมัติโดยคณะรัฐมนตรีเพื่อสร้างระบบการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการกำหนดระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม 2542 ทุกหน่วยงานราชการจะต้องปฏิบัติตามและรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา ระเบียบนี้ได้กำหนดหลักธรรมนูญบาลที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกรอบแนวทางที่ชัดเจนสำหรับหน่วยงานราชการในการดำเนินงาน

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การสร้างกฎหมาย กฎ และข้อบังคับต่าง ๆ ให้มีความทันสมัยและเป็นธรรม ซึ่งได้รับการยอมรับจากสังคม และสมาชิกในสังคมมีความยินดีที่จะปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าการปกครองนั้นอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย ไม่ใช่ตามอำนาจตามอำเภอใจหรืออำนาจของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

2. หลักคุณธรรมได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องและความดี การส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คนไทยมีคุณลักษณะเช่น ความซื่อสัตย์ ความจริงใจ ความขยัน ความอดทน และมีระเบียบวินัย โดยประกอบอาชีพที่สุจริตจนกลายเป็นนิสัยที่ฝังรากลึกในสังคม

3. หลักความโปร่งใสได้แก่ การสร้างความเชื่อมั่นระหว่างประชาชนในประเทศ โดยการปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรในทุกภาคส่วนให้มีความโปร่งใสในระดับชาติ ประชาชนมีเสรีภาพในการสื่อสาร สื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่และมีจริยธรรม มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างชัดเจนและใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวก และมีระบบที่ให้ประชาชนสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้

4. หลักความมีส่วนร่วมได้แก่ การสร้างโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการรับรู้และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจในประเด็นสำคัญของประเทศ ซึ่งอาจทำได้ผ่านการแสดงความคิดเห็น การจัดการไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การจัดทำประชามติ หรือวิธีการอื่น ๆ

5. หลักความรับผิดชอบได้แก่ การตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง การมีจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบต่อสังคม การให้ความสำคัญกับปัญหาสาธารณะในประเทศ และความกระตือรือร้นในการหาทางแก้ไขปัญหารวมถึงการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลลัพธ์ทั้งดีและไม่ดีจากการกระทำของตนเอง

6. หลักความคุ้มค่าได้แก่ การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม โดยมีการส่งเสริมให้ประชาชนไทยมีความประหยัดและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการพัฒนาสินค้าและบริการที่มีคุณภาพเพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดโลก และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้มีความยั่งยืนและสมบูรณ์

กรมการปกครอง (2555 : 17) ได้ให้ความหมายของธรรมนูญไว้ว่า เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้อง (Interactive Relation) ระหว่างภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส ยุติธรรม และสามารถตรวจสอบได้ การบริหารประเทศที่มีประสิทธิภาพควรเป็นการร่วมมือที่มีการสื่อสารสองทางระหว่างรัฐบาลประชาธิปไตยกับภาคสังคม เอกชน และองค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานรัฐ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส และการตรวจสอบได้ การร่วมกันกำหนดนโยบายและการจัดการตนเองของภาคสังคมควรเพิ่มมากขึ้น เพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นธรรมยิ่งขึ้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 420) ได้ให้ความหมายของคำว่า "ธรรม" ซึ่งตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานมีความหมายว่า คุณธรรม ความยุติธรรม และความถูกต้อง

ส่วนคำว่า "อภิบาล" หมายถึง การดูแลรักษาและการปกครอง ดังนั้น ธรรมาภิบาล ตามที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดจึงหมายถึง วิธีการปกครองที่มีคุณภาพดี (Good Governance)

เสน่ห์ จัยโต (2557 : 5) ได้ให้ความหมายของคำว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง หลักการของการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้แน่ใจว่าการบริหารองค์การสาธารณะสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ทางการเมืองภายในกรอบประชาธิปไตย ซึ่งรวมถึงองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น การจัดการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์และยุติธรรม การสร้างความเสมอภาคในการหาเสียง การรักษาฝ่ายค้านที่แข็งแกร่ง การปกป้องเสรีภาพในการตัดสินใจ การปกป้องจากภัยคุกคาม การยึดมั่นในเสรีภาพของสื่อ การอนุญาตให้มีการชุมนุมและการประท้วง การสนับสนุนการก่อตั้งกลุ่มการเมืองและสมาคม การรับประกันเสรีภาพทางศาสนา การขจัดความกลัวต่อการข่มขู่ทางการเมือง การรับประกันความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย และการจัดตั้งรัฐบาลที่ซื่อสัตย์ซึ่งให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของประชาชน ธรรมาภิบาลทำหน้าที่เป็นกลไก เครื่องมือ และแนวทางในการดำเนินการ โดยเชื่อมโยงอาณาจักรเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เน้นย้ำถึงความสำคัญของการส่งเสริมความร่วมมือที่แท้จริงและต่อเนื่องระหว่างภาคส่วนสาธารณะ เอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อสร้างรากฐานประชาธิปไตยที่มั่นคง ความชอบธรรม ความมั่นคง โครงสร้างและกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ ซึ่งท้ายที่สุดแล้วคือการส่งเสริมการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559 : 53) ได้ให้ความหมายของคำว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารจัดการกิจการของรัฐและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นแนวทางที่สำคัญในการสร้างระเบียบให้กับสังคมในทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือประชาชน โดยรวมถึงการทำงานของฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข มีความรักและสามัคคี พร้อมกันนั้นยังเป็นการสร้างพลังในการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประเทศ เพื่อเตรียมพร้อมในการรับมือกับวิกฤตหรือภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต สังคมจะได้รับความยุติธรรม ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สอดคล้องกับอัตลักษณ์ไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว, 2557) และกระแสโลกในปัจจุบัน

สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง การปกครองการบริหารจัดการ การควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ เน้นการเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีความเป็นธรรมทั้งในความคิดและการปฏิบัติ มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน มีความเสมอภาค รับผิดชอบ

โปร่งใส คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก อันจะเป็นพลังขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างมั่นคงและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน ในที่นี้ประกอบด้วย หลักนิติธรรม (Rule of Law) หลักคุณธรรม (Virtue) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความสำนึกรับผิดชอบ (Responsibility) หลักความคุ้มค่า (Cost effectiveness) หลักความเสมอภาค (Equity) หลักประสิทธิผล (Effectiveness) ดังกล่าวในหลักการบริหารธรรมาภิบาลในลำดับต่อไป

## 2. ความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล

สถาบันพระปกเกล้า (2544 : 5 - 6) ได้กล่าวถึง ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2523 นักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าแนวทางการบริหารภาครัฐในขณะนั้นไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมโลก ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิรูปและปรับปรุงรูปแบบการปกครองใหม่ ในช่วงเวลาดังกล่าว องค์การระหว่างประเทศที่สำคัญ เช่น ธนาคารโลกและกองทุนนานาชาติได้มีบทบาทในการสนับสนุนและพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองที่ดี หรือที่เรียกว่า "ธรรมาภิบาล" แม้ว่าธรรมาภิบาลจะได้รับการพูดถึงอย่างกว้างขวางในช่วงปี ค.ศ. 1980 - 1990 แต่แนวคิดนี้มีความเก่าแก่พอ ๆ กับประวัติศาสตร์ของมนุษย์ในปัจจุบันธรรมาภิบาลถูกนำมาใช้เป็นส่วนสำคัญในนโยบายขององค์กรระหว่างประเทศหลายแห่ง นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการและนักปฏิบัติการที่ให้ความสำคัญกับแนวคิดนี้อย่างต่อเนื่อง โดยทั่วไปแล้วรัฐบาลมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมธรรมาภิบาล ซึ่งหลักการของธรรมาภิบาลสามารถดำรงอยู่ได้แม้ว่าจะมีรัฐบาลที่ได้รับการยอมรับหรือไม่ก็ตาม ธรรมาภิบาลเป็นแนวคิดที่ถูกนำมาใช้ในสาขารัฐศาสตร์และรัฐศาสนศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โดยมีความเกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย ประชาสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชน สิทธิมนุษยชน และการพัฒนาที่ยั่งยืนในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา กลุ่มคำเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการปฏิรูปองค์กรของรัฐ นักรัฐศาสตร์บางคนมองว่าธรรมาภิบาลเป็นมิติใหม่ที่เน้นบทบาทของผู้บริหารในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบ และสามารถประเมินผลงานได้อย่างชัดเจน รวมถึงมีการแข่งขันเพื่อการจัดการบริหารที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตที่น่าสนใจเกี่ยวกับการมีธรรมาภิบาล คือการมีรัฐบาลที่มีความรับผิดชอบต่อประชาชน

กัญช์ อินทนู (2550 : 12) ได้กล่าวว่า หลักการของการบริหารและสังคมที่มีประสิทธิภาพนั้นมีลักษณะเฉพาะ คือ ถูกต้อง ยุติธรรม ซื่อสัตย์ โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล ดัชนีเชิงอรรถนัยที่ใช้วัดการบริหารที่ดีมักจะเน้นที่คุณภาพของสถาบันต่าง ๆ ซึ่งครอบคลุมถึงหลักนิติธรรม การทุจริตของรัฐบาล คุณภาพของราชการ ภัยคุกคามจากการที่รัฐบาลเข้าครอบงำ และรัฐไม่สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีของตนได้

สากล พุฒิมานรติกุล (2551 : 11) ได้กล่าวว่า หลักนิติธรรมครอบคลุมถึงระเบียบและแนวปฏิบัติที่ควบคุมการปฏิบัติงานภายใน รวมถึงการตรงต่อเวลาในการทำงานและการเข้าร่วมประชุม

ตลอดจนการรับรองบริการที่เท่าเทียมกันสำหรับประชาชนและข้อตกลงในการสับเปลี่ยนหน้าที่ภายในองค์กร ดังนั้น จึงสามารถยืนยันได้ว่าหลักนิติธรรมหมายถึงการจัดตั้งกฎหมาย กฎเกณฑ์ และข้อบังคับที่เป็นปัจจุบันและยุติธรรม ซึ่งสังคมยอมรับและบุคคลต่าง ๆ ปฏิบัติตามโดยเต็มใจ

กษกร เอื้อไพโรจน์ถาวร (2553 : 21) ได้กล่าวว่า ธรรมนูญ หมายถึง การบริหารและจัดการประเทศอย่างถูกต้องทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานของรัฐ ธรรมนูญเน้นย้ำถึงความจำเป็นที่การบริหารจะต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ ในการวัดผลดังกล่าว ตัวชี้วัดของธรรมนูญจะต้องสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของแต่ละองค์กร โดยยึดตามหลักการที่ว่าตัวชี้วัดควรเหมาะสมกับลักษณะการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน นอกจากนี้ ตัวชี้วัดเหล่านี้จะต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้ มีความโปร่งใส แสดงให้เห็นถึงคุณภาพ และความถูกต้อง รวมถึงมีข้อมูลที่รองรับการได้มาซึ่งตัวชี้วัด และระบุผลลัพธ์ที่คาดหวังจากตัวชี้วัดอย่างชัดเจน

ชฎิล นิ่มนวล (2553 :15) ได้กล่าวว่า นิติธรรม คือ กฎเกณฑ์และข้อบังคับที่ต้องไม่ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญ และจะต้องมีการบังคับใช้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ

กรมการปกครอง (2555 : 45 - 50) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 30 มิถุนายน 2542 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การจัดการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักกฎหมายและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในระบบการบริหาร โดยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและให้โอกาสในการตรวจสอบ นอกจากนี้ยังมุ่งหวังที่จะขยายการให้บริการภาครัฐไปยังประชาชนอย่างรวดเร็วและทั่วถึง รวมถึงการสร้างกฎหมายและกลไกที่มีประสิทธิภาพในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคม เพื่อให้หน่วยงานที่มีอำนาจสามารถส่งสัญญาณเตือนภัยได้ และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถปรับเปลี่ยนกลไกการทำงานและการประสานงานในภาครัฐและเอกชนได้อย่างทันทั่วทั้งที่เมื่อเกิดปัญหา พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น ด้วยความกล้าหาญและมีจริยธรรม ปรับปรุงระบบการตัดสินใจและการบริหารจัดการ ทั้งของภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนให้รวดเร็ว ชัดเจน และเป็นธรรม ขยายโอกาสของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมือง เพื่อร่วมกับภาครัฐในการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาส่วนรวม ขจัดการทุจริตประพฤติมิชอบ และการหลีกเลี่ยงกฎหมาย เพื่อแสวงหาประโยชน์ใส่ตน หรือกิจการที่ตนมีส่วนได้เสียทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน เพื่อให้เกิดความสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมร่วมกัน การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่าง

น้อย 6 ประการคือหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (2557 : 1) ได้กล่าวถึง ในปี พ.ศ. 2540 ภาคราชการประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ซึ่งทั้งภาควิชาการและผู้ที่ได้รับผลกระทบได้เห็นว่าสาเหตุหนึ่งเกิดจากการบริหารจัดการบ้านเมืองที่มีประสิทธิภาพต่ำ การบริหารราชการที่ไม่เหมาะสม การกำหนดนโยบายสาธารณะที่ไม่ชัดเจน และการทุจริตในวงราชการ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของภาคราชการทั้งในส่วนของการเมืองและฝ่ายประจำ ดังนั้น คณะรัฐมนตรีจึงได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศ (TDRI) ทำการศึกษาและเสนอแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ต่อมา คณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) นำผลการศึกษาและข้อเสนอแนะดังกล่าวมาจัดทำบันทึกเกี่ยวกับการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งได้รับการเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีให้ออกเป็นระเบียบของสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งนับได้ว่าเป็นก้าวแรกในการวางฐานการบริหารราชการตามหลักธรรมาภิบาล

เสน่ห์ จุย์โต (2557 : 12) ได้กล่าวถึง การเผยแพร่หลักธรรมาภิบาลในประเทศไทยเริ่มขึ้นในช่วงปี 2539-2540 โดยมีองค์กรพัฒนาและนักวิชาการที่ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน องค์กรเหล่านี้ได้นับย้ำถึงความท้าทายที่เกิดจากระบบการจัดการที่ไม่เพียงพอและแนวทางที่เสนอเพื่อปรับปรุงระบบเหล่านี้ โดยมีมุ่งหวังที่จะปลูกฝังความเข้าใจและรวบรวมมุมมองจากภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมไทยส่งผลให้ประเด็นนี้ได้รับความสนใจอย่างมากจากภาคส่วนสาธารณะและภาคประชาสังคม

ปราน สุวรรณมงคล (2558 : 5) หลักการธรรมาภิบาล หรือที่เรียกว่า Good Governance ในภาษาอังกฤษ เป็นแนวคิดที่เริ่มมีการพูดถึงตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1980 หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ่งที่เกิดขึ้นคือ ประเทศต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากสงครามได้พยายามฟื้นฟูประเทศของตนใหม่ แต่หลายประเทศยังคงประสบปัญหาในการบรรลุเป้าหมายนี้ด้วยตนเอง เนื่องจากยังมีปัญหาความยากจนที่ยังคงอยู่

ซีเลอร์ (Seiler, 1967 : 17) ได้กล่าวถึง หลักการบริหารที่ยึดมั่นในธรรมาภิบาลได้แพร่หลายไปยังการปฏิรูปการบริหารของรัฐบาลในประเทศที่มีความขาดแคลนและต้องการความช่วยเหลือจากองค์กรระหว่างประเทศ นอกจากนี้ แนวคิดนี้ยังได้ขยายไปยังประเทศที่พัฒนาแล้วและเข้าสู่ภาคธุรกิจเอกชน จนมีการเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า บรรษัทภิบาล (corporate governance) ซึ่งในอดีต เป้าหมายหลักของภาคธุรกิจคือการสร้างผลกำไร (profits) เท่านั้น แต่เมื่อเวลาผ่านไปเป้าหมายดังกล่าวได้ขยายออกไป รวมถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชน และลูกค้า เป็นต้น ตามที่องค์กร

เพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาขึ้น (OECD) ได้กล่าวถึง บรรษัทภิบาล ไว้ในหนังสือที่ชื่อว่า หลักการขององค์การในการกำกับดูแลกิจการเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD Principles of Corporate Governance Organization for Economic Co-operation and Development) ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่าการกำกับดูแลกิจการนั้นเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคลที่หลากหลาย เช่น คณะผู้บริหาร คณะกรรมการ ผู้ถือหุ้น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การกำกับดูแลกิจการทำหน้าที่เป็นโครงสร้างที่ช่วยให้บริษัทสามารถกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินงานได้ รวมถึงวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะทำให้การบรรลุวัตถุประสงค์นั้นเป็นไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสามารถติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกิจการได้ว่าได้ดำเนินการไปถึงขั้นตอนใดแล้ว การกำกับดูแลกิจการที่มีคุณภาพควรมีมาตรการที่เหมาะสมในการกระตุ้นให้ทุกฝ่ายมีความพยายามในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ธนาคารโลก วอชิงตัน (D.C. The World Bank Washington. 1989 : 7) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลได้รับการนำเสนอจากธนาคารโลก โดยมีต้นกำเนิดมาจากการประเมินผลความช่วยเหลือที่มอบให้แก่ประเทศในทวีปแอฟริกาหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งไม่ได้รวมถึงความช่วยเหลือจากองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ เช่น สหประชาชาติและประเทศต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ที่ได้กลับพบว่าประชาชนที่ได้รับความช่วยเหลือยังคงเผชิญกับปัญหาความอดอยากและการเสียชีวิตในจำนวนมาก ขณะเดียวกัน อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจก็ลดลง อัตราการว่างงานเพิ่มสูงขึ้น และความยากจนก็แพร่กระจายอย่างกว้างขวาง ธนาคารโลกจึงตั้งคำถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพของความช่วยเหลือที่ได้มอบให้กับประเทศเหล่านี้ และได้ส่งคณะทำงานไปทำการประเมินผล ซึ่งคณะทำงานนี้ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลเป็นระยะเวลาหลายปี จนกระทั่งถึงปลายทศวรรษที่ 1980 ได้ทำรายงานที่ชื่อว่า จากวิกฤตสู่การเจริญเติบโตที่ยั่งยืนในเมือง ซาฮาราประเทศแอฟริกาใต้ (Sub – Sahara Africa from Crisis to Sustainable Growth) จากรายงานเรื่องนี้ได้วิเคราะห์ให้เห็นว่า ปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในอดีตมีรากฐานมาจากความล้มเหลวของรัฐบาล โดยภาคธุรกิจเอกชนและกลไกตลาดจำเป็นต้องทำงานร่วมกันภายใต้หลักธรรมาภิบาล ซึ่งหมายถึงการบริหารจัดการภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบยุติธรรมที่เชื่อถือได้ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

คาร์ลอส (Carlos. 2001 : 18) ได้กล่าวถึงธรรมาภิบาล จากรายงานของธนาคารโลกนี้ได้เรียกสิ่งที่เกิดขึ้นว่าเป็น วิกฤตของธรรมาภิบาล และได้เรียกร้องให้มีการลดการควบคุมจากส่วนกลาง โดยสนับสนุนการบริหารจัดการที่มาจากประชาชนสู่ผู้บริหารมากกว่าจากผู้บริหารสู่ประชาชน นอกจากนี้ยังได้เสนอให้มีการพัฒนาระบบการบริหารภาครัฐที่มุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถของบุคลากรภาครัฐให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานอย่าง

มีประสิทธิภาพ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อสาธารณะมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงได้สร้างเงื่อนไขสำหรับการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ โดยเฉพาะแต่ในทวีปแอฟริกาเท่านั้น องค์การการเงินระหว่างประเทศจำเป็นต้องดำเนินการปฏิรูประบบกฎหมายและการบริหารภาครัฐให้มีประสิทธิภาพและโปร่งใส โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมและยึดมั่นในหลักนิติธรรม ซึ่งได้มีการนำเสนอหลังจากที่รายงานของธนาคารโลกได้รับการเผยแพร่ ส่งผลให้เกิดกระแสความกดดัน ธนาคารโลกได้มีการปรับนโยบายการให้ความช่วยเหลือให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลมากยิ่งขึ้น ตามที่ปรากฏในเอกสารที่ชื่อว่า "หลักธรรมาภิบาลและประสิทธิผลด้านการช่วยเหลือ" ซึ่งแสดงให้เห็นว่าธนาคารโลกได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ โดยเดิมที่ธนาคารพยายามหลีกเลี่ยงการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองของประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือ โดยยึดนโยบายความเป็นกลางทางการเมือง แต่จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏทำให้เห็นว่าประเด็นทางการเมืองมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างชัดเจน

สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล มีความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและมีความพร้อมรับผิดชอบต่อสาธารณะมากขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงได้จุดประกายให้เกิดเงื่อนไขความช่วยเหลือทาง เศรษฐกิจให้กับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายไม่เพียงแต่ประเทศในทวีปแอฟริกา โดย องค์การ การเงินระหว่างประเทศต้องมีการปฏิรูประบบกฎหมายและระบบบริหารภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส ประชาชนมีส่วนร่วม และยึดหลักนิติธรรม

### 3. องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล

จากการศึกษา นักการศึกษา นักวิชาการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล ที่ได้รวบรวมข้อมูล ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 35) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของธรรมาภิบาล ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 มีหลักพื้นฐานของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี 6 ประการ คือ

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ให้มีความทันสมัยและเป็นธรรม ซึ่งได้รับการยอมรับจากสังคม และสังคมมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบเหล่านี้ โดยถือว่าการปกครองนั้นอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย ไม่ใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องและความดี โดยมีการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติตามหลักการนี้เพื่อเป็นแบบอย่างแก่สังคม และสนับสนุนให้ประชาชนมีการพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีคุณลักษณะ เช่น ความซื่อสัตย์ ความจริงใจ ความขยัน ความอดทน และมีระเบียบวินัย รวมถึงการประกอบอาชีพสุจริตเป็นนิสัยที่สืบทอดในชาติ

3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความเชื่อมั่นระหว่างประชาชนในประเทศ โดยการปรับปรุงกลไกการดำเนินงานขององค์กรในทุกภาคส่วนให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างชัดเจนและใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก และมีระบบที่ให้ประชาชนสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้อย่างชัดเจน

4. หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การสร้างโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการรับรู้และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศ ซึ่งอาจทำได้ผ่านการแสดงความคิดเห็นในการไต่สวนสาธารณะ การจัดทำประชามติ หรือวิธีการอื่น ๆ

5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ การมีจิตสำนึกต่อความรับผิดชอบต่อสังคม การให้ความสำคัญกับปัญหาสาธารณะในประเทศ และความกระตือรือร้นในการหาทางแก้ไขปัญหา รวมถึงการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม โดยส่งเสริมให้ประชาชนไทยมีแนวทางการใช้จ่ายอย่างประหยัด สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพเพื่อการแข่งขันในระดับสากล และการอนุรักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่ในสภาพที่ดี

ฮันส์และเมลลี (Hans and Meili, 1972 : 24) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่สถาบันแห่งธนาคารโลก (World Bank Institute) ได้วางองค์ประกอบเกี่ยวกับระเบียบวิธีในการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบเพื่อวัดระดับคุณภาพของการบริหารจัดการบ้านเมือง ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งครอบคลุมประเด็น 6 มิติ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นและการรับผิดชอบ (Voice and Accountability) เป็นเรื่องที่สำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งรัฐบาลด้วยตนเอง รวมถึงการมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน รวมถึงเสรีภาพในการชุมนุมและการรวมกลุ่ม

2. ความมั่นคงทางการเมืองและการไม่มีความรุนแรง เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปได้ที่รัฐบาลอาจประสบปัญหาไร้เสถียรภาพหรือถูกโค่นล้มโดยวิธีการที่ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เช่น การใช้ความรุนแรงทางการเมืองและการก่อการร้าย

3. ประสิทธิภาพของรัฐบาล (Government Effectiveness) เป็นการเน้นที่คุณภาพในการบริหารงานและความสามารถของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงระดับความเป็นอิสระจากการแทรกแซงทางการเมือง นอกจากนี้ยังรวมถึงคุณภาพในการกำหนดนโยบาย การดำเนินการตามนโยบาย และความมุ่งมั่นที่แท้จริงของรัฐบาลต่อการดำเนินนโยบายเหล่านั้น

4. คุณภาพของการควบคุมทางกฎหมาย (Regulatory Quality) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของรัฐบาลในการกำหนดนโยบายและสร้างมาตรการควบคุม รวมถึงการบังคับใช้นโยบายและมาตรการเหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนให้ภาคเอกชนสามารถเติบโตและพัฒนาได้อย่างเหมาะสม

5. นิติธรรม (Rule of Law) เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นและการยอมรับของบุคคลในสังคมต่อกฎหมายที่ใช้ในการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณภาพของการบังคับใช้กฎหมาย การปฏิบัติตามสัญญา และการให้ความยุติธรรม นอกจากนี้ยังรวมถึงการประเมินโอกาสในการเกิดอาชญากรรมและความรุนแรงในสังคมด้วย

6. การจัดการกับปัญหาทุจริตและการประพฤติมิชอบ (Control of Corruption) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของรัฐเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งอาจเกิดขึ้นในรูปแบบของการทุจริตที่มีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ รวมถึงการที่ชนชั้นนำทางการเมืองและนักธุรกิจเอกชนเข้ามาครอบครองรัฐเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว

ยูเนสแคป (UNESCAP, 2004 : 11) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาลขององค์กรสหประชาชาติเป็นองค์การหนึ่งของสหประชาชาติก็ได้กำหนดองค์ประกอบของธรรมาภิบาลไว้ 8 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วม (Participation) ถือเป็นหลักการที่สำคัญในธรรมาภิบาล ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในรูปแบบที่เป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือผ่านสถาบันที่เป็นตัวแทน การมีส่วนร่วมนี้มีความสำคัญในการสะท้อนถึงลักษณะของประชาธิปไตย และเป็นการแสดงออกถึงเสรีภาพในการรวมกลุ่มของประชาชน

2. นิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง หลักการของการบริหารจัดการที่ดีซึ่งต้องสอดคล้องกับกฎหมาย และดำเนินการภายใต้กรอบที่มีการบังคับใช้อย่างเป็นธรรม นอกจากนี้ยังต้องมีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างครบถ้วน และในการบังคับใช้กฎหมายจะต้องมีความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด

3. ความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง การตัดสินใจหรือการกำหนดหลักเกณฑ์ใด ๆ จะต้องดำเนินการตามระเบียบที่ถูกต้องและประชาชนมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้อย่างเสรี

4. การตอบสนอง (Responsiveness) หมายถึง การดำเนินงานที่ต้องมุ่งมั่นในการให้บริการแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนภายในระยะเวลาที่เหมาะสม

5. การมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented) หมายถึง การประนีประนอมความสนใจที่หลากหลายภายในสังคม เพื่อให้สามารถบรรลุข้อตกลงที่ดีที่สุดร่วมกันได้

6. ความเสมอภาคและความเที่ยงธรรม รวมถึงการไม่กีดกัน หมายถึง การที่ประชาชนทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคม สามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุข และมีความมั่นใจว่าไม่ได้รับการกีดกันจากปัจจัยต่าง ๆ

7. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) หมายถึง กระบวนการในการสร้างผลลัพธ์ที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยในขณะเดียวกันต้องใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า และรักษาสีงแวดล้อมอย่างยั่งยืน

8. การรับผิดชอบ (Accountability) ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในระบบการปกครอง ซึ่งไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น แต่ยังรวมถึงภาคเอกชนและองค์กรต่าง ๆ ที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสาธารณชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจหรือการกระทำของหน่วยงานนั้น ๆ ความรับผิดชอบนี้ไม่สามารถบรรลุผลได้หากไม่มีการดำเนินการตามหลักนิติธรรมและความโปร่งใส

เอกชัย กี่สุขพันธุ์ (2553 : 19) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาล ไว้ดังนี้

1. ความสำนึกรับผิดชอบ (Accountability) หมายถึง ความรับผิดชอบที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องมีต่อบทบาทของตนในฐานะข้าราชการ รวมถึงการตอบสนองต่อหน่วยงานที่มอบอำนาจให้แก่พวกเขา นอกจากนี้ยังมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานเพื่อใช้ในการประเมินผลการทำงานของเจ้าหน้าที่เหล่านี้ รวมถึงระบบการกำกับดูแลที่ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อให้มั่นใจว่าผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เป็นไปตามมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า

2. การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง หลักการที่สำคัญซึ่งเกิดจากการยอมรับว่าบุคคลเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา บุคคลไม่เพียงแต่เป็นผู้รับประโยชน์เท่านั้น แต่ยังมีส่วนร่วมเป็นตัวแทนที่มีความกระตือรือร้นในกระบวนการนี้ด้วย การมีส่วนร่วมสามารถปรากฏในหลายรูปแบบ เช่น ความร่วมมือผ่านสหกรณ์ สมาคม หอการค้า และกลุ่มอาสาสมัคร รวมถึงการกระทำส่วนบุคคล เช่น การลงคะแนนเสียงและการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อวิทยุและโทรทัศน์ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ บุคคลจำเป็นต้องเข้าถึงสถาบันที่สนับสนุนการมีส่วนร่วม เช่น องค์กรตัวแทนต่าง ๆ

3. การคาดการณ์ได้ (Predictability) หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีอยู่ของกฎหมาย ระเบียบ และนโยบายที่ควบคุมสังคม เพื่อให้มั่นใจว่ามีการปฏิบัติอย่างยุติธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งทำให้สามารถคาดการณ์ผลลัพธ์ของการกระทำได้อย่างเชื่อถือได้

4. ความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง การเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงข้อมูลของประชาชน ซึ่งรวมถึงความชัดเจนในเรื่องระเบียบ ข้อบังคับ และการตัดสินใจของรัฐบาล

การสร้างความปลอดภัยเป็นเรื่องที่ท้าทาย เนื่องจากมีเพียงผู้ที่มีข้อมูลเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นได้ และช่องทางในการรับข้อมูลก็มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องเคารพสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูล โดยการบังคับใช้กฎหมายที่มีความเข้มงวด

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลทางการวิจัยของผู้บริหาร สถานศึกษา ได้ดังนี้

หลักนิติธรรม (Rule of Law) คือ การมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นธรรมต่อทุกฝ่าย โดยมีการบังคับใช้อย่างเท่าเทียมกันและไม่มีการเลือกปฏิบัติ มีการดำเนินการตามกฎหมายและข้อบังคับอย่างเคร่งครัด ไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง และเคารพสิทธิและเสรีภาพตามที่กฎหมายกำหนด

หลักคุณธรรม (Virtue) คือ การยึดมั่นในความถูกต้องและความดีงามในการปฏิบัติหน้าที่ โดยมีการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้เป็นแบบอย่างสำหรับสังคม และสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีคุณสมบัติที่ดี เช่น ความซื่อสัตย์ ความจริงใจ ความซื่อสัตย์ ความอดทน และมีระเบียบวินัย รวมถึงการประกอบอาชีพที่สุจริต และร่วมมือกันในการป้องกันการทุจริตในองค์กรต่าง ๆ

หลักความโปร่งใส (Transparency) คือ การบริหารจัดการที่สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งเกิดจากการสร้างความเชื่อมั่นระหว่างกัน โดยการปรับปรุงกลไกการดำเนินงานขององค์กรในทุกภาคส่วนให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่มีประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวก และมีขั้นตอนที่ชัดเจนในการให้ประชาชนสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้ การได้รับข้อมูลข่าวสารจะต้องเพียงพอสำหรับการทำความเข้าใจและติดตามประเมินสถานการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการมีส่วนร่วม (Participation) คือ การสร้างโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการรับรู้และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจในประเด็นสำคัญของประเทศ ทุกคนควรมีสิทธิในการมีส่วนร่วมทั้งในรูปแบบที่ตรงและไม่ตรง โดยอิงจากหลักการเสรีภาพในการรวมกลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็น รวมถึงการมีส่วนร่วมในเรื่องสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น การจัดการได้สวนสาธารณะ การจัดทำประชามติ หรือวิธีการอื่น ๆ

หลักความสำนึกรับผิดชอบ (Responsibility) คือ การดำเนินงานราชการด้วยจิตสำนึกที่ดี โดยปฏิบัติตามหน้าที่อย่างมีศีลธรรมและคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม นอกจากนี้ยังต้องยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรม ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ รวมถึงการใส่ใจต่อปัญหาสาธารณะในประเทศ และมีความกระตือรือร้นในการหาทางแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างและกล้าที่จะรับผิดชอบต่อผลจากการกระทำของตนเอง

หลักความคุ้มค่า (Cost effectiveness) คือ การจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม โดยส่งเสริมให้ประชาชนไทยมีแนวทางการใช้จ่ายอย่างประหยัด สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพเพื่อสามารถแข่งขันในระดับสากล และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้มีความยั่งยืน

หลักความเสมอภาค (Equity) คือ การที่สถานศึกษานำกฎระเบียบมาใช้ในการดำเนินงานอย่างเคร่งครัด โดยยึดถือความเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ แนะนำแนวทางการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับกฎระเบียบและข้อบังคับ เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีความเข้าใจที่ตรงกัน ยึดมั่นในหลักการความเป็นธรรมและความเท่าเทียมในการทำงาน พร้อมทั้งกล้าที่จะยื่นหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม มีคุณธรรมในการบริหารจัดการ และให้การสนับสนุนบุคลากรทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

หลักประสิทธิผล (Effectiveness) คือ การดำเนินงานของหน่วยงานต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มได้อย่างเหมาะสม การปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจต้องมุ่งสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยการใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุนและสร้างประโยชน์สูงสุดต่อสังคม การลดขั้นตอนและระยะเวลาในการทำงานจะช่วยอำนวยความสะดวกและลดภาระค่าใช้จ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยผู้วิจัยนำความรู้ข้างต้น เป็นแนวทางการดำเนินการวิจัย หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา จากการศึกษาข้างต้นจากเอกสารและทฤษฎี ที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้กล่าว ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นตัวแปรประสิทธิผลของสถานศึกษา ดังแสดงในตาราง 1

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง 1 การวิเคราะห์ หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

| หลักธรรมาภิบาลของ<br>ผู้บริหารสถานศึกษา | เสน่ห์ จุฑา (2557 : 5) | กรมการปกครอง (2555 : 45-50) | ธีรยุทธ บุญมี (2541: 17) | อำนาจ ปันยารชุน (2541: 52-59) | ประมวล รุจนเสรี (2542: 48) | สถาบันพระปกเกล้า (2544 : 5 - 6) | เวอริเบงค์ (D.C. The World Bank<br>Washington, 1989 : 7) | Santiso Carlos. (2001 : 18) | โออีซีดี (OECD, 2004 : 12) | สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี<br>(2556 : 1) | ความถี่ |
|-----------------------------------------|------------------------|-----------------------------|--------------------------|-------------------------------|----------------------------|---------------------------------|----------------------------------------------------------|-----------------------------|----------------------------|--------------------------------------------|---------|
| 1. หลักนิติธรรม                         | ✓                      | ✓                           | ✓                        |                               | ✓                          |                                 | ✓                                                        | ✓                           | ✓                          | ✓                                          | 8       |
| 2. หลักคุณธรรม                          | ✓                      | ✓                           | ✓                        | ✓                             | ✓                          | ✓                               | ✓                                                        | ✓                           | ✓                          | ✓                                          | 10      |
| 3. หลักความโปร่งใส                      | ✓                      | ✓                           | ✓                        |                               | ✓                          | ✓                               | ✓                                                        | ✓                           | ✓                          | ✓                                          | 9       |
| 4.หลักการมีส่วนร่วม                     | ✓                      | ✓                           | ✓                        | ✓                             | ✓                          | ✓                               | ✓                                                        | ✓                           | ✓                          | ✓                                          | 10      |
| 5.หลักความรับผิดชอบ                     | ✓                      | ✓                           |                          |                               | ✓                          | ✓                               | ✓                                                        | ✓                           |                            | ✓                                          | 7       |
| 6. หลักความคุ้มค่า                      | ✓                      | ✓                           |                          |                               | ✓                          | ✓                               | ✓                                                        | ✓                           |                            | ✓                                          | 7       |
| 7.หลักความเสมอภาค                       | ✓                      | ✓                           |                          |                               |                            | ✓                               | ✓                                                        | ✓                           | ✓                          | ✓                                          | 7       |
| 8. หลักประสิทธิผล                       | ✓                      | ✓                           | ✓                        | ✓                             |                            | ✓                               | ✓                                                        | ✓                           | ✓                          |                                            | 8       |

จากตาราง 1 การวิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเลือกจากความถี่  
7- 10 ประกอบด้วย หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา 8 ด้าน ดังนี้

1. หลักนิติธรรม
2. หลักคุณธรรม
3. หลักความโปร่งใส
4. หลักการมีส่วนร่วม
5. หลักความรับผิดชอบ
6. หลักความคุ้มค่า
7. หลักความเสมอภาค
8. หลักประสิทธิผล

ซึ่งเป็นแนวทางการนำไปใช้ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการทำงานของครูยุควิถีถัดไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ความหมายและแนวทางการนำไปใช้ของสถานศึกษาในลำดับต่อไป

## แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานของครูยุควิถีถัดไป

### 1. ความหมายของประสิทธิภาพ

ทิพาดี เมฆสุวรรณ (2538 : 21) ได้ให้ความหมายของ ประสิทธิภาพว่าครอบคลุมทั้งผลผลิตและประสิทธิผล โดยมีมิติต่าง ๆ ให้เลือกวัดตามเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง โดยคำนึงถึงประเด็นต่อไปนี้ 1) ประสิทธิภาพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการยึดมั่นตามมาตรฐานการดำเนินงานอย่างรวดเร็วและแม่นยำ และใช้เทคนิคที่สะดวกและง่ายกว่าวิธีการเดิม 2) ประสิทธิภาพที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์และผลผลิต ซึ่งรวมถึงการมอบงานที่มีคุณภาพ การมีส่วนร่วมสนับสนุนเชิงบวกต่อสังคม การสร้างกำไร และการปฏิบัติตามกำหนดเวลา พนักงานรู้สึกภาคภูมิใจในงานของตนและบริการที่ให้ไป ซึ่งทำให้ลูกค้าหรือผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ

เทพพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2540 : 6) ได้ให้ความหมายของ ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับความพึงพอใจที่พนักงานได้รับจากงานของตน ซึ่งถือเป็นกิจกรรมหลักอย่างหนึ่งในชีวิต อาชีพที่พนักงานมีต่องานของตนนั้นเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เมื่อหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมาสภาพการทำงานนั้นยากเกินจะรับไหวตามมาตรฐานในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น พนักงานต้องเผชิญกับความไม่มั่นคงในงาน ต้องทำงานเป็นเวลานาน ไม่มีเครื่องปรับอากาศในสำนักงาน และไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ใด ๆ เช่น วันหยุด ประกันสุขภาพ หรือแผนเกษียณอายุ เราอาจคิดว่าพนักงานในยุคปัจจุบันจะรู้สึกพึงพอใจภายใต้สภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในขณะที่บางคนมองว่างานของตนเป็นงานที่น่าพึงพอใจและคุ้มค่า แต่บางคนกลับมองว่างานของตนน่าเบื่อ และเครียด ความแตกต่างนี้เกิดจากความคาดหวังที่แตกต่างกันของแต่ละคน

กันตยา เพิ่มผล (2541 : 34) ได้ให้ความหมายของ ประสิทธิภาพ หมายถึง การวัดประสิทธิภาพการผลิตหรือผลิตภาพแรงงาน โดยเปรียบเทียบปริมาณสินค้าหรือบริการที่ผลิต (ผลผลิต) กับทรัพยากรหรือปัจจัยที่ใช้ในการผลิต (ปัจจัยนำเข้า) ความสัมพันธ์นี้บ่งชี้ว่าประสิทธิภาพการผลิตกำลังดีขึ้นหรือลดลง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพการผลิตสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ได้แก่ กระบวนการผลิตและประสิทธิภาพการทำงานของเครื่องจักร เครื่องมือ และอุปกรณ์ 2) ปัจจัยด้านระบบบริการ ได้แก่ การนำเทคนิคการจัดการมาใช้ การปรับปรุงระบบแรงงาน และการนำระบบกลุ่มมาใช้เพื่อเพิ่ม

ประสิทธิภาพการผลิต 3) ปัจจัยด้านแรงงานมีความสำคัญ เนื่องจากแม้แต่เทคโนโลยีขั้นสูงหรือการจัดการที่มีประสิทธิภาพที่สุดก็ไม่สามารถรับประกันความสำเร็จได้หากไม่มีแรงงานที่มีทักษะในการดำเนินการด้านเทคโนโลยีและระบบที่เป็นระเบียบ ดังนั้น แรงงานจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด การปรับปรุงระบบงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพแรงงานถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังขาดข้อมูลที่สามารถใช้เป็นทรัพยากรการตัดสินใจในการดำเนินนโยบายที่มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพแรงงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการบริหารจัดการแรงงาน การวางแผนทรัพยากรบุคคล และกลยุทธ์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

กิตติ อมรเลิศวิทย์ (2545 : 6-7) ได้ให้ความหมายของ ประสิทธิภาพการทำงานว่าเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง ปรับเปลี่ยน และเสริมสร้างทักษะและความสามารถของแต่ละบุคคลหรือส่วนรวมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งนำไปสู่ความสุขสำหรับตนเอง ผู้อื่น และองค์กรโดยรวม เพื่อให้องค์กรเจริญรุ่งเรืองและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในสังคม การส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงานจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

วิทยา ด้านธำรงกุล (2546 : 10) ได้ให้ความหมายของ ประสิทธิภาพ หมายถึง ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ด้านประสิทธิภาพโดยทั่วไปจะได้รับการประเมินโดยการเปรียบเทียบต้นทุนหรือทรัพยากรที่ใช้ไปกับผลลัพธ์หรือผลผลิตที่ได้รับ ซึ่งรวมถึงปัจจัยต่าง ๆ เช่น ค่าใช้จ่าย แรงงาน เวลาที่ลงทุน และผลตอบแทนจากการลงทุน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2544 : 3) ได้ให้ความหมายของ ประสิทธิภาพ ว่าหมายถึง การประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรเกี่ยวข้องกับการประเมินปริมาณงานที่เสร็จสิ้น คุณภาพของงานนั้น ทรัพยากรที่ใช้ไปในรูปของเงิน เวลา และแรงงาน รวมถึงผลประโยชน์ที่มอบให้แก่ผู้รับบริการ โดยพื้นฐานแล้ว ประสิทธิภาพหมายถึงความถึงการผลิตผลงานที่มีคุณภาพสูงและปริมาณสูง ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมความสามัคคี ความสามัคคี สันติ และความสุขร่วมกันภายในองค์กร แนวทางนี้เป็นประโยชน์สำหรับทั้งสาธารณชนและผู้รับบริการ เนื่องจากใช้เวลา แรงงาน และงบประมาณเพียงเล็กน้อย

รุ่ง แก้วแดง และชัยณรงค์ สุวรรณสาร (2561 : 120) ได้ให้ความหมายของ ประสิทธิภาพของการทำงานไม่ว่าจะเป็นในภาคเอกชนหรือภาครัฐ มีลักษณะเฉพาะคือการแข่งขันที่รุนแรงในหลาย ๆ ด้าน รวมถึงคุณภาพของสินค้าและบริการ การตลาด การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ และการจัดการต้นทุนการผลิต รวมถึงการแข่งขันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ การแข่งขันนี้มุ่งหวังที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและได้รับการยอมรับและไว้วางใจจากทั้งหน่วยงานและสาธารณชน อย่างไรก็ตามความท้าทายที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกยุคทุกสมัยคือกำลังคนภายในองค์กร ซึ่งถือ

เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าที่สุด คำถามที่เกิดขึ้นคือ เราจะปรับปรุงทรัพยากรบุคคลเหล่านี้ให้เหมาะสมเพื่อให้ได้ผลผลิตสูงสุดและส่งมอบผลงานคุณภาพสูงในปริมาณที่สำคัญได้อย่างไร

ผู้บริหารบางคนอาจพิจารณาใช้กลยุทธ์ต่างๆ ที่อิงตามรางวัลและการลงโทษ ในขณะที่บางคนอาจสนับสนุนปรัชญาแห่งความเมตตากรุณา ส่งเสริมสภาพแวดล้อมแห่งความรักและความเข้าใจเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มผู้บริหารที่ยึดมั่นในสุภาษิตที่ว่า "ชาติดีไม่จำเป็นต้องทาสีแดง" ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุคคลที่มีความสามารถจะประสบความสำเร็จโดยธรรมชาติเนื่องจากแรงจูงใจภายในที่ขับเคลื่อนงานของพวกเขา อย่างไรก็ตาม สำหรับบุคคลบางคนที่ยังมองเห็นความมั่งคั่งอย่างรวดเร็วจากการหลอกลวงผู้อื่นเพื่อกักขัง ขยับยั้ง และบังคับให้พวกเขาทำงาน แนวทางดังกล่าวไม่สามารถจัดเป็นกลยุทธ์ทางจิตวิทยาที่มุ่งหวังจะจูงใจให้ผู้คนทำงาน ถือเป็นสิ่งที่ผิดจริยธรรมและผิดกฎหมาย การเสริมสร้างให้คนทำงานได้เป็นอย่างดีนั้น ทำงานอย่างเต็มความสามารถนั้น นอกจากเพื่อให้เกิดพฤติกรรมการทำงานที่มุ่งเพิ่มปริมาณและคุณภาพแล้วยังเน้นบรรยากาศที่ผู้ปฏิบัติมีความสุขความพอใจและเต็มใจลงทุนลงแรง เพื่อให้ผลงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การทำงานในลักษณะดังกล่าวคือการจูงใจในการทำงาน (Work Motivation) ซึ่งผู้ทำงานธุรกิจควรให้ความสำคัญและสนใจศึกษาเพื่อพัฒนางานให้เจริญก้าวหน้า ในที่นี้จะกล่าวถึงความหมายของการจูงใจ ความเป็นมาและความสำคัญของการจูงใจในการทำงาน ลักษณะและที่มาของแรงจูงใจ ทฤษฎีและการศึกษาเรื่องการจูงใจและการประยุกต์ความรู้เรื่องการจูงใจไปใช้ในงานธุรกิจ การจูงใจเป็นกระบวนการที่บุคคลถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้า โดยจงใจให้กระทำหรือคิดรนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์บางอย่างซึ่งจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมที่เกิดจากการจูงใจ เป็นพฤติกรรมที่มีใช้เป็นเพียงการตอบสนองสิ่งเร้าปกติธรรมดา ลักษณะและที่มาของแรงจูงใจ ทฤษฎีและการศึกษาเรื่องการจูงใจและการประยุกต์ความรู้เรื่องการจูงใจไปใช้ในงานธุรกิจ การจูงใจเป็นกระบวนการที่บุคคลถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้า โดยจงใจให้กระทำหรือคิดรนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์บางอย่างซึ่งจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมที่เกิดจากการจูงใจ เป็นพฤติกรรมที่มีใช้เป็นเพียงการตอบสนองสิ่งเร้าปกติธรรมดา ลักษณะของการตอบสนองสิ่งเร้าปกติธรรมดาเช่น การขานรับเมื่อได้ยินเสียงเรียก การหันไปมองเมื่อมีคนเดินผ่านหน้า การยกหูโทรศัพท์เมื่อมีกริ่งดังขึ้น ตัวอย่างที่ยกมานี้ เป็นการตอบสนองสิ่งเร้าที่ยังไม่จัดว่าเป็นการจูงใจที่จะจัดว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการจูงใจ เช่น การที่เจ้าหน้าที่บัญชีพยายามทำบัญชีให้เรียบร้อยเพื่อต้องการคำชมจากหัวหน้างาน การที่พนักงานขายตั้งใจมาทำงานสม่ำเสมอ ไม่ขาดงานและตั้งใจขายเพราะหวังจะได้รับความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษ การที่ผู้จัดการฝ่ายบุคคลตั้งใจทำงานชิ้นหนึ่งเป็นอย่างดี เพราะตระหนักในศักดิ์ศรีของตัวเอง ฯลฯ ตัวอย่าง 3 ประการนี้ จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมมีความเข้มข้น มีทิศทาง มีเป้าหมายชัดเจนว่าต้องการไปสู่จุดใด จึงมิใช่พฤติกรรมทั่ว ๆ ไป

ฮุลลิน (Hulin, 1991 : 112) กล่าวว่า “งานที่มาพร้อมกับความรับผิดชอบอาจไม่เป็นที่ชื่นชอบสำหรับบางคน เนื่องจากอาจมีความเครียดและปัญหาตามมาในภายหลัง ขณะที่อีกหลายคนกลับรู้สึกพอใจที่ได้รับความรับผิดชอบนั้น ความท้าทายจากงานอาจนำมาซึ่งความพึงพอใจให้กับบางคน เนื่องจากความรู้สึกที่เกิดขึ้นหลังจากที่พวกเขาสามารถทำงานที่ยากลำบากได้ ในขณะที่อีกหลายคนอาจรู้สึกว่ามันไม่ใช่หน้าที่ของตน” ความแตกต่างเหล่านี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และระดับความต้องการของแต่ละบุคคล

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การใช้ทรัพยากรในการดำเนินการใดๆ ก็ตามโดยมีสิ่งมุ่งหวังถึงผลสำเร็จและผลสำเร็จได้มาโดยการใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด และการดำเนินการเป็นไปอย่างประหยัด ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลา ทรัพยากร แรงงาน รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่ต้องใช้ในการดำเนินการนั้นๆ ให้เป็นผลสำเร็จและถูกต้อง โดยอาศัยการพัฒนาประสิทธิภาพของตนเองให้มีความสามารถโดดเด่นระดับแนวหน้า โดยมีการฝึกฝนดังนี้ การเป็นผู้เริ่ม เครือข่ายการจัดการตนเอง ทักษะการเป็นผู้ตาม การเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีม ความเข้าใจในองค์กร การนำเสนอ รวมไปถึงความตระหนักรู้ การเพิ่มพูนทักษะการทำงาน

## 2. ความสำคัญของประสิทธิภาพ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2544 : 22) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพ หมายถึง การประเมินผลการทำงานของหน่วยงานนั้น มีการทำงานให้เกิดผลลัพธ์ในปริมาณมาก หรือน้อย คุณภาพของงานอยู่ในระดับที่ดีหรือไม่ ใช้งบประมาณ ใช้เวลาในการทำงานมาก หรือน้อย โดยรวมแล้วการมีประสิทธิภาพ หมายถึง การดำเนินงานให้เสร็จตามเป้าหมายทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพ หน่วยงานมีความร่วมมือ สามัคคีในการมีส่วนร่วมกัน เป็นผลดีต่อส่วนรวม และผู้รับบริการซึ่งใช้เวลา แรงงาน และงบประมาณในระดับต่ำ

สมใจ ลักษณะ (2554 : 45) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคล หมายถึง ความสามารถในการทำงานให้เสร็จสิ้นโดยใช้เวลาและพลังงานน้อยที่สุด ซึ่งรวมถึงการทำงานอย่างรวดเร็วและมีคุณภาพ บุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการทำงานจะมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ โดยใช้กลยุทธ์หรือเทคนิคที่เหมาะสมเพื่อสร้างผลงานที่มีคุณภาพและเป็นที่น่าพอใจ โดยมีการใช้ทรัพยากรทั้งต้นทุน พลังงาน และเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548 : 43) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพในการทำงาน หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดจากความพึงพอใจของบุคลากรในองค์กร ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จของงานและองค์กร รวมถึงความสุขของบุคลากรที่ทำงานด้วย กล่าวคือ หากบุคลากรในองค์กรใดไม่มีความพึงพอใจในการทำงาน อาจส่งผลให้ผลงานลดลงและการปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ คุณภาพของงานที่ทำอาจลดลง ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อองค์กร แต่ในทางกลับกัน หากองค์กรมีบุคลากรที่มี

ความพึงพอใจในการทำงาน ย่อมส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานและช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น หากหน่วยงานหรือองค์กรใดให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและมีความเข้าใจใน ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ จะส่งผลดีต่อองค์กรอย่างแน่นอน

เนตร์พัฒนา ขาววิราช (2550 : 262) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรกำหนดให้ ชัดเจนว่าควรมีการเปลี่ยนแปลงในองค์กรในด้านใดบ้าง โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นควรเกี่ยวข้องกับ ประเด็นสำคัญ ได้แก่ องค์ประกอบด้านโครงสร้าง องค์ประกอบด้านบุคคล และองค์ประกอบด้าน เทคโนโลยี ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการบริหารที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยการจัดระเบียบโครงสร้างงาน การกำหนดสายการบังคับบัญชา การจัดกลุ่มงาน การวางแผนการทำงาน การสั่งการ การควบคุม การดำเนินงาน การจัดการทรัพยากร การเงิน งบประมาณ การติดตามและกำกับดูแลการปฏิบัติงาน รวมถึงการประเมินผลการดำเนินงานด้วย

2. องค์ประกอบด้านบุคคล (People factors) เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือบุคคล ซึ่งเป็นการรวมตัวกันในรูปแบบขององค์กรที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยมีบทบาทและหน้าที่ในการ ปฏิบัติงานและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้น ประสิทธิภาพ ขององค์กรจึงขึ้นอยู่กับคุณลักษณะและคุณสมบัติที่ต้องการของบุคคลทุกคน ซึ่งรวมถึงด้านต่าง ๆ เช่น จำนวนบุคลากรในกลุ่มงาน ความรู้และความสามารถที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ ความเป็นผู้นำและ ทักษะในการนำ การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี การบริหารจัดการ รวมถึงเจตคติและค่านิยมที่ ต้องการ ความสามารถในการพัฒนาตนเอง การพัฒนางาน และการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับ นโยบายและแผนการดำเนินงาน เป็นต้น

3. องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Technological factor) ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อกระบวนการผลิตภัณฑ์ การพัฒนาบริการ การใช้เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ทันสมัยในกระบวนการผลิต การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพ การจัดการระบบ ข้อมูล รวมถึงการเชื่อมโยงการตลาดและการบริการเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์สู่สาธารณะชน

เคลลี (Kelly 1992. อ้างถึงในเบญจมาภรณ์ อิศรเดช และคนอื่น ๆ 2552 : 225 - 226) ได้ กล่าวถึงการพัฒนาประสิทธิภาพของตนเองว่า ผู้ที่มีความสามารถโดดเด่นระดับแนวหน้านั้นเกิด จากการเรียนรู้และฝึกฝน ทำให้พวกเขามีแนวคิดในการทำงานที่แตกต่างจากคนอื่น เคลลีได้แนะนำ กลยุทธ์ 9 ประการที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้แก่

1. การเป็นผู้ริเริ่ม (Initiative) หมายถึง การเริ่มต้นทำสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่อยู่ในขอบเขตของ งานประจำ ซึ่งสามารถสร้างผลกระทบที่สำคัญต่อเป้าหมายหลักของบริษัท โดยต้องมีการพิจารณา ถึงความเป็นไปได้ในการดำเนินการและยังคงมีความเสี่ยงอยู่บ้าง

2. เครือข่าย (Networking) หมายถึง การใช้เครือข่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ช่วยในการทำงานประจำมีความมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยทั่วไปแล้ว ผู้ปฏิบัติงานจะต้องรอก่อนจะได้รับข้อมูลที่ชัดเจนก่อนที่จะดำเนินการ ซึ่งหากไม่มีระบบเครือข่าย การทำงานในลักษณะนี้จะไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้

3. การจัดการตนเอง (Self-management) จำเป็นต้องมีการคาดการณ์ล่วงหน้าและต้องเป็นผู้ที่ลงมือทำทันที แทนที่จะรอให้เหตุการณ์เกิดขึ้น เนื่องจากต้องการมองเห็นภาพรวมเพื่อวางแผนชีวิตในการทำงาน ดังนั้น บุคคลจึงต้องมีความเข้าใจในตนเองอย่างลึกซึ้งและต้องรู้วิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

4. ทักษะ (Perspective) โดยทั่วไปแล้วผู้คนมักจะยึดมั่นในมุมมองและความเชื่อของตนเอง แต่ผู้ที่มีความเป็นมืออาชีพจะให้ความสำคัญกับแนวคิดและความคิดเห็นของผู้อื่น เช่น หัวหน้า เพื่อนร่วมงาน ลูกค้า และคู่แข่ง ซึ่งจะช่วยให้สามารถมองเห็นมุมมองที่หลากหลายในการค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาได้ดียิ่งขึ้น

5. การเป็นผู้ตาม (Followership) หมายถึง การทำให้ตนเองโดดเด่น แต่ยังรวมถึงการมีความสามารถในการสนับสนุนผู้อื่นด้วย ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นว่าการเป็นผู้ตามนั้นมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการเป็นผู้นำ

6. การเป็นผู้นำ (Leadership) หมายถึง การเข้าใจความต้องการของผู้อื่นและสามารถดึงศักยภาพที่ดีที่สุดออกมา ในขณะเดียวกัน ทุกคนต่างปรารถนาที่จะเป็นผู้นำที่มีความรู้ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่น รวมถึงให้ความสำคัญกับความต้องการของทีมงานด้วย

7. การทำงานเป็นทีม (Teamwork) บุคคลที่มีความโดดเด่นมักจะทำงานร่วมกับทีมที่สามารถสร้างความแตกต่าง และกลายเป็นเพื่อนร่วมงานที่มีคุณภาพ ดังนั้น พวกเขาจึงต้องมีความมั่นใจว่าทีมนี้จะสามารถทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

8. ความเข้าใจในองค์กร (Organization savy) โดยทั่วไปแล้วผู้คนมักมองว่า การเมืองในที่ทำงานเป็นเรื่องที่ไม่บริสุทธิ์ จึงพยายามหลีกเลี่ยงการมีส่วนร่วมในเรื่องส่วนตัวภายในสถานที่ทำงาน อย่างไรก็ตาม พวกเขาจะต้องเรียนรู้วิธีการจัดการเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

9. การนำเสนอ (Show and tell) การนำเสนอข้อมูลในการประชุมสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ แบบทางการและไม่เป็นทางการ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเข้าใจว่าเมื่อใดควรเลือกใช้วิธีการนำเสนอที่เหมาะสม รวมถึงต้องให้ความสำคัญกับการเลือกใช้ภาษาที่สื่อสารให้ตรงกับกลุ่มผู้รับข้อมูลก่อนที่จะเริ่มการส่งข่าวสาร

วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2552 : 8 - 9) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพ หมายถึง การผลิตในระดับที่สูงกว่าปัจจัยนำเข้าสามารถประเมินประสิทธิภาพได้โดยการนำปัจจัยนำเข้ามาหารด้วยผลผลิตที่เกิดขึ้นจริง หากผลลัพธ์ที่ได้มีค่าน้อย แสดงว่าผลผลิตได้เพิ่มขึ้นมากกว่าการเพิ่มขึ้นของปัจจัยนำเข้า ซึ่งบ่งชี้ว่าการดำเนินงานขององค์กรมีประสิทธิภาพในการทำงาน

ศศนันท์ วิวัฒนชาติ (2551 : 33) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน หมายถึง การมีประสิทธิภาพสูง สามารถจัดการระบบการทำงาน ทรัพยากร และความมั่งคั่งภายในองค์กร เพื่อสนับสนุนการเติบโตขององค์กร และเตรียมความพร้อมสำหรับสถานการณ์วิกฤตที่อาจเกิดขึ้นจากภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศุกลวัฒน์ นิธิกุลธนาโรจน์ (2552 : 88) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง ความสามารถในการบรรลุเป้าหมายในการทำงานโดยการใช้ทรัพยากรในทุกด้านอยู่ในระดับต่ำ การนำวิธีการเหล่านี้มาช่วยให้การจัดสรรทรัพยากรที่ใช้ในการทำงานมีความสิ้นเปลืองน้อยที่สุด โดยมีเป้าหมายคือการสร้างประสิทธิผล แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงาน โดยทั่วไปหมายถึงความสามารถในการดำเนินงาน เมื่อผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงานสามารถบรรลุตามเป้าหมายได้ ก็ถือว่ามีประสิทธิภาพในการทำงานสูง แต่หากผลลัพธ์ที่ได้มีข้อบกพร่องหรือไม่ดี ก็จะถือว่าประสิทธิภาพในการทำงานต่ำ

โกลด์สไตน์ (Goldstein, 1993 อ้างถึงในพิรณันต์ สุขสมบุญ, 2553: 33 -35) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่มีการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างหรือพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถ และเจตคติของบุคลากร ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การฝึกอบรมจึงถือเป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างคุณสมบัติของพนักงานให้ดียิ่งขึ้น เช่น การพัฒนาหัวหน้างานให้มีความสามารถในการบริหารจัดการและดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือการฝึกอบรมช่างเทคนิคให้มีความรู้ในการซ่อมแซมเครื่องจักรได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น เป็นต้น โดยทั่วไปแล้ว การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กรมีจุดประสงค์สามประการดังต่อไปนี้

1. เพื่อปรับปรุงระดับความตระหนักรู้ในตนเอง (Self – Awareness) ของแต่ละบุคคล ความตระหนักรู้ในตนเองหมายถึงการศึกษาเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งรวมถึงการทำความเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบในองค์กร การรับรู้ถึงความแตกต่างระหว่างการกระทำที่เกิดขึ้นจริงและหลักการที่ตนยึดถือ การเข้าใจมุมมองที่ผู้อื่นมีต่อเรา และการเรียนรู้ว่าการกระทำของเราส่งผลกระทบต่อผู้อื่นอย่างไร เป็นต้น

2. เพื่อเพิ่มพูนทักษะการทำงาน (Job Skills) ของแต่ละบุคคลอาจมุ่งเน้นไปที่ทักษะเฉพาะด้านหรือหลายด้าน เช่น การใช้งานคอมพิวเตอร์ การดูแลความปลอดภัยในสถานที่ทำงาน หรือการบริหารจัดการทีมงาน เป็นต้น

3. เพื่อเพิ่มพูนแรงจูงใจ (Motivation) ของแต่ละบุคคลซึ่งจะส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ แม้ว่าบุคคลจะมีความรู้และทักษะในการทำงาน แต่หากขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน บุคคลนั้นอาจไม่สามารถใช้ความรู้และทักษะได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้ผลงานไม่สามารถบรรลุผลตามที่คาดหวังได้ ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจในการทำงานจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร

มลชา พิทักษ์ (2554 : 56) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กรถือเป็นปัจจัยสำคัญที่นำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงาน องค์กรที่มีประสิทธิภาพจะสามารถสร้างผลผลิตที่น่าพอใจในด้านการผลิตและการบริการ มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง และสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าและบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรประกอบที่สำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานมีดังนี้ 1) สิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กร เช่น ความต้องการของตลาด สภาพเศรษฐกิจในสังคมและประเทศ เช่น อัตราเงินเฟ้อ สภาพคล่องทางการเงิน กำลังซื้อของลูกค้า และการเปลี่ยนแปลงในสังคม 2) สิ่งแวดล้อมภายในองค์กร เช่น นโยบาย วิสัยทัศน์ และปรัชญาขององค์กรที่กำหนดทิศทางการดำเนินงาน รวมถึงวัฒนธรรมองค์กรและการจัดการทำงานที่สนับสนุนการทำงานของบุคลากร 3) ปัจจัยภายในองค์กร เช่น ความพร้อมในด้านที่ดิน อาคาร และสถานที่ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน

มิลเลทท์ (Millet.1954. อ้างถึงในศรีไพร โกทองยม. 2556: 23) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง ผลการดำเนินงานที่สร้างความพึงพอใจและนำไปสู่ผลกำไรจากการทำงาน ซึ่งความพึงพอใจนั้นหมายถึงความพึงพอใจในการให้บริการแก่ประชาชน โดยพิจารณาจากกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน การให้บริการอย่างรวดเร็วและตรงเวลา การให้บริการที่เพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง ผลการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ จากการดำเนินงานเป็นไปตามความสามารถในการบรรลุจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงาน สามารถมีระบบการทำงาน การใช้ทรัพยากรในการจัดโครงสร้างขององค์กร การวางแผน การจัดองค์กรในด้าน บุคลากร การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การควบคุมคุณภาพการทำงาน และการพัฒนาองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ เป็นหัวใจ สำคัญในการนำองค์กรไปสู่การบรรลุผล ความสำเร็จของการดำเนินงาน องค์กรจะมีผลผลิตเป็นที่น่าสนใจทั้งในด้านการผลิต การบริการและมีความเจริญก้าวหน้าจากการดำเนินงานที่บรรลุเป้าหมาย

### 3. ยุคชีวิตวิถีใหม่ (New Normal)

พระเฉลิมพงศ์ จรณสมบุโน (2564 : 116) ได้กล่าวถึง ยุคชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) หมายถึง สิ่งที่เคยเป็นความแปลกประหลาดในสังคม ผู้คนยังไม่คุ้นเคยและไม่ถือเป็นเรื่องทั่วไป เมื่อมีเหตุการณ์หรือวิกฤตที่เกิดขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้สิ่งนั้นกลายเป็นเรื่องที่ธรรมดาและกลายเป็นมาตรฐานใหม่ในชีวิตประจำวัน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ออนไลน์ : 2563) ได้กล่าวถึง ยุคชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) หมายถึง การใช้ชีวิตและการทำกิจกรรมที่ก่อนหน้านี้เราไม่เคยสัมผัสหรือคุ้นเคย แต่ตอนนี้จำเป็นต้องปรับตัวและเริ่มทำสิ่งเหล่านี้กันอย่างแพร่หลายจนกลายเป็นเรื่องปกติ การปฏิบัติอย่างใหม่เหล่านี้จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในเศรษฐกิจ กิจกรรมบางอย่างที่ก่อนหน้านี้ไม่ค่อยมีให้เห็น จะกลายเป็นสิ่งที่เราเห็นเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน

วารกรณ์ จุลปานนท์ (2563 : 130) ได้กล่าวถึง ยุคชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) หมายถึง เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้คนในด้านต่าง ๆ เช่น สุขภาพ การดำเนินธุรกิจ และ การใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งกำลังเป็นที่แพร่หลายทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านที่ผู้คนมีแนวโน้มที่จะพึ่งพาอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีการสื่อสารออนไลน์มากขึ้น ทั้งในเรื่องของการดำรงชีวิตและการทำงาน โดยเฉพาะในภาครัฐและรัฐวิสาหกิจในประเทศไทย รวมถึงภาคเอกชนหลายแห่ง ที่ได้มีการพัฒนาแอปพลิเคชันเป็นแพลตฟอร์มสำหรับการสื่อสารกับประชาชนและลูกค้า เพื่อให้การจัดการด้านต่าง ๆ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เหตุการณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าชุมชนโลกกำลังอยู่ในวิถีชีวิตใหม่ที่ไม่สามารถกลับไปสู่สภาพเดิมได้อย่างง่ายดาย

สรุปได้ว่า ยุคชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) หมายถึง การเปลี่ยนวิธีการใช้ชีวิตของผู้คนในระหว่างการระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 ซึ่งทำให้เราต้องปรับตัวจากการออกจากบ้านเพื่อทำงานหรือเรียนมาทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในบ้าน เมื่อบางครั้งต้องออกจากบ้านก็ต้องสวมหน้ากากเพื่อป้องกันโรค ต้องรักษาระยะห่างจากผู้อื่น และต้องปรับเปลี่ยนไปสู่การใช้ชีวิตในโลกออนไลน์ นำไปสู่การเกิดเป็นยุคใหม่ในการดำเนินชีวิต โดยเราจำเป็นต้องทำตามวิธีนี้ต่อเนื่องในระยะเวลาหนึ่งจนกลายเป็นเรื่องปกติในที่สุด

### 4. ยุควิถีถัดไป (Next Normal)

พนัส จันทร์ศรีทอง (2564: 27) กล่าวถึง “Next Normal” ยุควิถีถัดไป หมายถึง ช่วงเวลาที่ครูและบุคลากรด้านการศึกษามีจำเป็นต้องเตรียมตัวและปรับตัวให้สอดคล้อง โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะเพื่อเสริมสร้างความรู้ความสามารถของตนเอง และยกระดับศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขันระดับประเทศต่อไป รูปแบบชีวิตใหม่ (New Normal) เป็นแนวทางที่ทุกภาคส่วนในสังคมจะต้องเปลี่ยนแปลง

ความเคยชิน จากการออกจากบ้านเพื่อทำงานหรือไปโรงเรียน มาเป็นการทำทุกอย่างจากที่บ้าน เมื่อออกจากบ้านต้องสวมหน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันการติดเชื้อ ในด้านธุรกิจก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนไปสู่การให้บริการและซื้อขายออนไลน์ สำหรับรูปแบบชีวิตใหม่ มีการเข้าถึงบริการประเภทต่าง ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ที่เพิ่มมากขึ้น มีแพลตฟอร์มบริการดิจิทัลมากมายเกิดขึ้น ทำให้การเข้าถึงสินค้ารวมถึงบริการต่าง ๆ สะดวกขึ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดของชีวิตวิถีใหม่ ได้แก่ การทำงานจากที่บ้าน (Work From Home) การเรียนการสอนออนไลน์ การดำเนินธุรกิจออนไลน์ บริการการแพทย์รูปแบบใหม่ และการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ เป็นต้น สิ่งที่ควรตระหนักในอนาคตคือ การก้าวสู่ชีวิตวิถีถัดไป (Next Normal) ที่จะต้องอยู่ร่วมกับโควิด-19 โดยทำการเตรียมความพร้อมและปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีและบริการดิจิทัลใหม่ ๆ รวมถึงแพลตฟอร์มออนไลน์ที่จะเพิ่มความสะดวกพร้อมทั้งให้ความสำคัญกับความปลอดภัยด้านสุขอนามัยและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ออนไลน์ : 2565) กล่าวถึง ยุควิถีถัดไป (Next Normal) คือ รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของมนุษย์ที่ได้รับการปรับเปลี่ยนภายหลังจากเหตุการณ์โควิด-19 ซึ่งมีการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับโรคนี้ และสามารถเข้าใจสภาพสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงได้ การสามารถปรับตัวนี้ปรากฏให้เห็นผ่านกระแสการใช้ชีวิตแบบ Next Normal ดังนี้

1. เทรนด์ Stay-at-home Economy ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชน ผู้คนใช้เวลาด้วยกันที่บ้านมากขึ้น และเริ่มเน้นทำกิจกรรมหลากหลายภายในบ้านให้มากขึ้น โดยมีความสะดวกสบายในการเข้าถึงกิจกรรมเหล่านี้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เทรนด์นี้ได้สร้างต้นแบบใหม่ของเศรษฐกิจที่เรียกว่า Stay-at-home Economy หรือเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายและการบริโภคภายในบ้าน เช่น การพบปะสนทนาผ่านแอปพลิเคชัน การทำธุรกิจ E-commerce การบริการส่งอาหารถึงที่พักและการซื้อสินค้าทางออนไลน์

2. เทรนด์ Touchless Society การระบาดของโควิด-19 ทำให้ผู้คนเริ่มให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและสุขอนามัยอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะเรื่อง “การเว้นระยะห่างทางสังคม” ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยีหลายอย่างเพื่อเลี่ยงการสัมผัสและลดความเสี่ยงในการติดเชื้อโควิด-19 เช่น เทคโนโลยีเซนเซอร์ รวมถึงเทคโนโลยีการสั่งงานด้วยเสียง อย่างเช่น ประตูล็อกอัตโนมัติ รวมถึงชักโครกอัตโนมัติ รวมทั้งการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านแอปพลิเคชันมือถือ แทนการเดินทางไปที่ธนาคาร

3. เทรนด์ Regenerative Organic ในยุค Next Normal ผู้คนยังคงให้ความสำคัญต่อประเด็นความปลอดภัยและผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถเห็นได้จากการเลือกบริโภคสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในปัจจุบัน ด้วยความสนใจในสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน

เกษตรกรรมที่เรียกว่า “regenerative organic” ซึ่งรับประกันว่าสินค้าเหล่านี้ปราศจากสารเคมี และยังครอบคลุมถึงคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ความเป็นธรรมในค่าแรง และกระบวนการทำเกษตรที่เป็นมิตรต่อคนพร้อมคำนึงถึงความยั่งยืน

สุนทรี วรรณไพเราะ (2567 : 279) กล่าวถึง “Next Normal” ยุควิถีถัดไป หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในแนวคิด ทักษะ ทักษะ พฤติกรรม นิสัย และการดำเนินชีวิตของผู้คนทุกช่วงอายุ เพื่อเตรียมตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในทุกด้านจนกลายเป็นสิ่งที่คุ้นเคย ทั้งในด้านการคิดและการทำ ซึ่งจะมีการปรับเปลี่ยนตามบริบททางสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

สรุปได้ว่า ยุควิถีถัดไป (Next Normal) หมายถึง วิถีชีวิตสมัยใหม่ที่ต้องอยู่กับโควิดเพื่อก้าวสู่ยุคหลังโควิด ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องเตรียมพร้อมและปรับตัวให้เหมาะสม โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะความรู้เพื่อยกระดับศักยภาพส่วนตัว และเพิ่มความสามารถในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนให้มีศักยภาพ ภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบชีวิตจากการที่เคยต้องออกไปทำงานหรือเรียนที่โรงเรียน ให้มาเน้นทำทุกอย่างจากที่บ้าน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านระบบออนไลน์จะเพิ่มมากขึ้น มีแพลตฟอร์มบริการดิจิทัลที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย การเรียนการสอนออนไลน์และการทำธุรกิจผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นสิ่งที่เราจะต้องปรับตัวเรียนรู้และเปิดรับเทคโนโลยีและบริการดิจิทัลใหม่ ๆ รวมทั้งแพลตฟอร์มออนไลน์ที่เน้นความปลอดภัยด้านสุขอนามัยและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

### 5. การทำงานของครูยุคชีวิตวิถีถัดไป

ฉลองรัฐ เณรมาลย์ชลมารค (ออนไลน์, 2563) ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงจาก “New Normal” ซึ่งเป็นวิถีชีวิตใหม่ที่ต้องอยู่ร่วมกับโควิด ไปสู่ “Next Normal” ซึ่งเป็นวิถีชีวิตในยุคถัดไปหลังโควิดนั้น ครูและบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องเตรียมตัวและปรับตัวอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะและเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ เพื่อยกระดับศักยภาพของตนเองและเสริมสร้างความสามารถในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน เพื่อให้พวกเขามีโอกาสในการแข่งขันในระดับประเทศต่อไป วิถีชีวิตใหม่ (New Normal) จึงเป็นแนวทางที่ทุกภาคส่วนในสังคมต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตจากการออกจากบ้านไปทำงานหรือไปโรงเรียน มาเป็นการทำทุกอย่างภายในบ้านแทน เมื่อจำเป็นต้องออกจากบ้าน ควรสวมหน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค ในส่วนของภาคธุรกิจนั้น จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการไปสู่การซื้อขายและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชีวิตในยุคใหม่มีการใช้บริการออนไลน์มากขึ้น มีแพลตฟอร์มบริการดิจิทัลเกิดขึ้นอย่างหลากหลาย ทำให้การเข้าถึงสินค้าและบริการต่าง ๆ เป็นไปได้อย่างสะดวกสบาย ตัวอย่างของชีวิตในยุคใหม่ ได้แก่ การทำงานจากที่

บ้าน การเรียนการสอนออนไลน์ การดำเนินธุรกิจออนไลน์ การให้บริการทางการแพทย์ในรูปแบบใหม่ และการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ เป็นต้น สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญต่อไปคือการก้าวผ่านจาก “New Normal” ซึ่งเป็นวิถีชีวิตใหม่ที่ต้องอยู่ร่วมกับโควิด ไปสู่ “Next Normal” ชีวิตยุควิถีถัดไป หลังโควิด โดยต้องมีการเตรียมความพร้อมและปรับตัว โดยเฉพาะในด้านการเปิดรับเทคโนโลยีและบริการดิจิทัล โดยมีเทรนด์การใช้ชีวิตแบบวิถีชีวิตถัดไป ดังนี้

1. Stay-at-Home Economy สถานการณ์โควิด 19 ได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนทั่วโลกอย่างมีนัยสำคัญ บ้านไม่เพียงแต่เป็นที่อยู่อาศัยอีกต่อไป แต่ยังกลายเป็นสถานที่ทำงาน ห้องประชุม สถานที่ออกกำลังกาย และโรงพยาบาลนอร์ด กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้สามารถทำได้อย่างสะดวกผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เทรนด์นี้ได้สร้างรูปแบบเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่าเศรษฐกิจในบ้าน เช่น การพบปะสังสรรค์ผ่านแอปพลิเคชัน การทำธุรกิจอีคอมเมิร์ซ การบริการจัดส่งอาหารถึงบ้าน และการเลือกซื้อสินค้าผ่านประสบการณ์เสมือนจริง (Virtual Reality)

2. Touchless Society การดำเนินชีวิตในโลกยุค Next Normal จะเน้นไปที่ความปลอดภัยและสุขอนามัยเป็นหลัก เทคโนโลยีจึงได้รับการพัฒนาเพื่อลดการสัมผัส เช่น ระบบการจัดส่งสินค้าที่ไม่ต้องสัมผัส ระบบประตูอัตโนมัติในสถานที่สาธารณะ วิธีการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการออกแบบพื้นที่ธุรกิจที่สามารถให้บริการลูกค้าโดยไม่ต้องมีการสัมผัสใดๆ โดยจะใช้เทคโนโลยีการสั่งงานด้วยเสียงหรือการจำลองโลกเสมือนจริงแทน

3. Regenerative Organic เป็นประเด็นที่สำคัญในเรื่องความปลอดภัยและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในยุค Next Normal ดังนั้น เทรนด์ที่กำลังได้รับความสนใจมากขึ้นเรื่อยๆ คือมาตรฐานสินค้าเกษตรที่เรียกว่า Regenerative Organic ซึ่งไม่เพียงแต่ต้องปราศจากสารพิษและเมล็ดพันธุ์ดัดแปลง แต่ยังรวมถึงมาตรฐานด้านคุณภาพดิน การคุ้มครองสัตว์ คุณภาพชีวิตของเกษตรกร ความยุติธรรมในเรื่องค่าแรง และระบบฟาร์มที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนด้วย

พนัส จันทรศรีทอง (2564 : 37) ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนผ่านจาก “New Normal” สู่ “Next Normal” จะต้องอาศัยเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลที่ประชาชนทุกกลุ่มอายุและทุกภาคส่วนต้องศึกษาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการดำเนินธุรกิจ (Digital Transformation) ตัวอย่างเช่น การเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งไม่เพียงแต่เหมาะสำหรับนักเรียนและนักศึกษา แต่ยังเปิดโอกาสให้ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะ (Upskill & Reskill) เพื่อเพิ่มรายได้ได้อีกด้วย ในด้านธุรกิจออนไลน์ ภาคธุรกิจจะมุ่งเน้นไปที่ Core Business โดยการให้บริการภายนอก (Out Source) หรือการให้บริการร่วม (Share Service) รวมถึงการนำโปรแกรมบริหารจัดการธุรกิจและเครื่องมือดิจิทัลมาใช้เพื่อลดค่าใช้จ่าย

ยีน ภัวรวรรณ (ออนไลน์. 2564) ได้กล่าวว่า ชีวิตในยุค Next Normal เป็นการปรับตัวที่สำคัญซึ่งได้รับการตอบรับจากประชาชนจำนวนมาก โดยมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน การปฏิบัติตามกฎระเบียบใหม่จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อรักษาชีวิตให้รอดพ้นจากโรคระบาดที่อาจยังคงอยู่ในระยะยาว หรืออาจกลายเป็นโรคประจำถิ่น ในด้านการศึกษา การสื่อสารเพื่อการเรียนรู้มีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่การเรียนการสอนทางไกล โดยที่ผู้สอนและผู้เรียนไม่จำเป็นต้องพบกัน แต่สามารถสื่อสารผ่านอุปกรณ์ที่เชื่อมต่อออนไลน์ได้ ข้อดีของระบบนี้คือการลดความเสี่ยงในการแพร่เชื้อโรคระหว่างกัน แต่ก็มีข้อเสียที่สำคัญ เช่น ผู้ที่ไม่มีอุปกรณ์จะไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาในระบบนี้ได้ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มีจำนวนไม่น้อยในสังคม ดังนั้นภาครัฐจึงควรมีมาตรการสนับสนุนเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมกัน

ธนาคารกรุงเทพ (ออนไลน์. 2564) กล่าวถึง คณะกรรมการนานาชาติว่าด้วยอนาคตของการศึกษา ซึ่งก่อตั้งโดย UNESCO ในปี 2562 และประกอบด้วยเหล่าผู้นำทางความคิดจากโลกของวิชาการ วิทยาศาสตร์ รัฐบาล ธุรกิจ และการศึกษา ซึ่งได้เสนอ 9 แนวคิดสำหรับกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมในปัจจุบันและจะก้าวสู่การศึกษาในอนาคต

1. การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการศึกษา การศึกษาเป็นเสมือนป้อมปราการที่ต่อสู้กับความไม่เท่าเทียมกัน การศึกษามุ่งเน้นไปที่ด้านสุขภาพ ความปลอดภัยของเราขึ้นอยู่กับความปลอดภัยของทุกคน และความเจริญก้าวหน้าของเราขึ้นอยู่กับความเจริญก้าวหน้าของทุกคนเช่นกัน

2. การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการศึกษา การศึกษาเป็นเสมือนป้อมปราการที่ต่อสู้กับความไม่เท่าเทียมกัน การศึกษามุ่งเน้นไปที่ด้านสุขภาพ ความปลอดภัยของเราขึ้นอยู่กับความปลอดภัยของทุกคน และความเจริญก้าวหน้าของเราขึ้นอยู่กับความเจริญก้าวหน้าของทุกคนเช่นกัน

3. ค่านิยมในอาชีพการสอนและความร่วมมือของครู นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตไวรัสโควิด -19 ที่นักการศึกษาได้แสดงนวัตกรรมที่โดดเด่นเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ดังกล่าว ระบบนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัว และการอยู่ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้นักการศึกษาสามารถแสดงออกถึงความเป็นอิสระและความยืดหยุ่นในการทำงานร่วมกันได้อย่างเต็มที่

4. สนับสนุนการมีส่วนร่วมของนักเรียน เยาวชน และสิทธิของเด็ก ๆ โดยยึดหลักการประชาธิปไตย และความยุติธรรมในทุกช่วงวัย ซึ่งควรเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมที่กว้างขวางยิ่งขึ้นของนักเรียนและเยาวชนในการร่วมสร้างความเปลี่ยนแปลงที่พวกเขาต้องการ

5. การรักษาพื้นที่ทางสังคมที่ถูกกำหนดโดยสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการศึกษา สถานศึกษาเป็นพื้นที่ทางกายภาพที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง การจัดการห้องเรียนในรูปแบบเดิมจำเป็นต้องมีการกำหนดแนวทางที่หลากหลายในการบริหารจัดการสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม สถานศึกษายังคงมีพื้นที่เฉพาะที่แยกออกมาเพื่อการใช้ชีวิตร่วมกัน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้

6. สร้างแหล่งเทคโนโลยีและบริการที่ไม่มีค่าใช้จ่ายสำหรับครูและนักเรียน โดยการเปิดโอกาสในการเรียนรู้และการเข้าถึงเครื่องมือดิจิทัลที่จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุน

7. การประกันการเรียนรู้ในด้านวิทยาศาสตร์ภายในหลักสูตรที่มีอยู่ในปัจจุบัน เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการพิจารณาอย่างลึกซึ้งต่อหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพยายามต่อต้านการไม่ยอมรับความรู้ทางวิทยาศาสตร์และการดำเนินกิจกรรมที่ต่อสู้กับข้อมูลที่ถูกต้อง

8. การรักษาความมั่นคงทางการเงินของการศึกษาสาธารณะทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติเป็นสิ่งสำคัญ การแพร่ระบาดได้ส่งผลกระทบต่อความก้าวหน้าหลายด้าน รัฐบาลของแต่ละประเทศ องค์การระหว่างประเทศ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการศึกษาจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของการเสริมสร้างระบบสาธารณสุขและบริการทางสังคม อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนย้ายในช่วงเวลานี้อาจส่งผลกระทบต่อการศึกษาสาธารณะและการเงินที่สนับสนุนการศึกษาได้เช่นกัน

9. การส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในระดับโลกเพื่อยับยั้งกระแสความไม่เสมอภาคไวรัสโควิด-19 ได้เปิดเผยถึงความไม่สมดุลและการเอาเปรียบในสังคมและระบบโลกที่ไม่เท่าเทียม คณะกรรมการได้เรียกร้องให้มีความรับผิดชอบในการร่วมมือระหว่างประเทศและระบบพหุภาคีเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในระดับโลก ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจและความสำคัญร่วมกันในมนุษยชาติ เพื่อการเสนอความรับผิดชอบและการเผชิญหน้ากับความท้าทายที่แท้จริง แนวคิดเหล่านี้จะนำไปสู่การอภิปรายและส่งเสริมการดำเนินการโดยรัฐบาล องค์การระหว่างประเทศ สังคมพลเรือน และวิชาชีพทางการศึกษา รวมถึงผู้เรียนรู้และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกระดับ

วรวรงค์ รักเรืองเดช (ออนไลน์, 2564) รองผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า การเรียนรู้ของเด็กในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเด็กในยุคนี้จะมีการเรียนรู้ในสามมิติ ได้แก่ 1) ธรรมชาติและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง 2) การเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน และ

3) เรื่องราวของผู้คน สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งแตกต่างจากอดีตที่เราเรียนรู้จากการพบปะพูดคุยกัน เด็กในปัจจุบันมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างออกไป โดยการมีส่วนร่วมในสังคมออนไลน์ ดังนั้น การศึกษาจึงมีบทบาทในการเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคต เด็กในวันนี้จะต้องใช้ทักษะและความรู้ที่ได้รับในอีก 10 ปีข้างหน้า เพื่อใช้ชีวิตในอีก 40-50 ปีข้างหน้า การเรียนรู้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่คำถามคือ เด็กจะสามารถฝึกฝนเรียนรู้สิ่งใหม่ได้อย่างไร ซึ่งเป็นคำถามที่ทุกคนต้องร่วมมือกันหาคำตอบ ปัจจุบันเด็กมีความต้องการเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ โดยผลสำรวจพบว่าเด็กในกรุงเทพมหานครใช้เวลาออนไลน์เฉลี่ยวันละ 12-13 ชั่วโมง ความท้าทายอยู่ที่เด็กที่เกิดมาในยุคนี้จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับโลกใหม่ โดยต้องมีผู้ชี้แนะแนวทางที่เหมาะสม สังคมอาจมีบทบาทในการจัดการศึกษาเอง หรือโรงเรียนอาจทำหน้าที่เป็นพื้นที่สำหรับการสนทนาในเรื่องที่ไม่สามารถทำออนไลน์ได้ หรืออาจจะไม่มีโรงเรียนในรูปแบบเดิมอีกต่อไป โลกกำลังเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ และสิ่งที่เราต้องการเห็นคือแนวทางแก้ไขที่จะช่วยตอบสนองความต้องการนี้ นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการแพร่ระบาดของโควิด-19 ก็มีผลกระทบต่อการศึกษามาก โดยเฉพาะเมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในชีวิตของเด็กมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนและวิถีชีวิตของเด็กจึงต้องปรับเปลี่ยนไป ครูและโรงเรียนต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน ทุกคนใช้ชีวิตอยู่ในโลกดิจิทัล และแม้ในอนาคตเด็กก็ยังคงใช้ชีวิตในโลกออนไลน์ การเติบโตของเด็กในยุคนี้จะเน้นการใช้ประสาทสัมผัสจากตาและหูเป็นหลัก ซึ่งแตกต่างจากเด็กในยุคก่อนหน้า

ยีน ภูววรรณ (ออนไลน์, 2564) ได้กล่าวว่า การศึกษาในยุคใหม่ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถสำหรับอนาคต จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะในช่วงหลังโควิด-19 ที่มีข้อมูลความรู้มากมายอยู่บนคลาวด์ การเรียนรู้จึงไม่เพียงแต่การถ่ายทอดเนื้อหาตามหลักสูตรที่กำหนด แต่หลักสูตรนั้นเป็นเพียงกรอบแนวทางเท่านั้น นักเรียนสามารถเข้าถึงความรู้เพิ่มเติมได้ตามความสนใจของตนเอง ผ่านสื่อการศึกษาแบบเปิดที่มีอยู่ในคลาวด์ ซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น มัลติมีเดียและคลิปวิดีโอ ที่ช่วยกระตุ้นความสนใจและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน ครูมีบทบาทในการสนับสนุนและช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งเสริมสร้างทักษะที่จำเป็น การเรียนรู้จึงมีลักษณะเฉพาะตัวมากขึ้น โดยผู้เรียนสามารถเลือกเรียนตามความสนใจและจุดแข็งที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล

ธนากรกรุงเทพ (ออนไลน์, 2564) กล่าวถึง สถานการณ์โควิด 19 ส่งผลกระทบให้รูปแบบการใช้ชีวิตของผู้คนทั่วโลกเปลี่ยนไป สะท้อนให้เห็นเทรนด์สำคัญๆ ในอนาคตที่เกิดจากพฤติกรรมและทัศนคติในการดำรงชีวิตที่ไม่เหมือนเดิม โดยเฉพาะการเปิดรับเทคโนโลยี บริการดิจิทัลใหม่ๆ รวมถึงแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งตอบโจทย์เรื่องความสะดวกสบาย โดยมุ่งเน้นเรื่อง

ความปลอดภัยด้านสุขอนามัย และผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น นำไปสู่เทรนด์การใช้ชีวิตแบบชีวิตวิถีถัดไปที่จะเริ่มขยายตัวในวงกว้าง โดยมีเทรนด์การใช้ชีวิตแบบชีวิตวิถีถัดไปบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสร้างการเรียนรู้ คือ 1) โซเชียลมีเดีย : เพื่อตอบสนองการใช้งาน ที่หลากหลาย และจะมีแนวคิดการตลาด หรือการทำมาร์เก็ตติ้ง เกิดขึ้นตามมาด้วยอีกหลายรูปแบบเพื่อดึงดูดใจผู้ใช้งาน ทั้ง Remixing User และ Generate Content จากช่องทาง Tik Tok หรือ Memetic Media ด้วยการนำภาพหรือคลิปสั้น (หมายถึง การเขียน การพูด ท่าทาง ภาพล้อเลียนที่มีความหมาย ตลก ลอกเลียนแบบเรื่องราวที่เป็นกระแสในโซเชียลมีเดีย) เพื่อเรียกเสียงหัวเราะให้ผู้พบเห็น และ 2) โทรศัพท์มือถือ : นับเป็นอุตสาหกรรมที่มีการอัปเดตนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ ตลอดเวลา โดยที่ผ่านมาผู้ผลิตสมาร์ตโฟนหลายแบรนด์ต่างหันมาใส่ใจเรื่องสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับ iPhone ที่ประกาศไม่ให้ที่ชาร์จแบตเตอรี่สำหรับลูกค้าที่ซื้อเครื่องใหม่ เพื่อเป็นการลดขยะอิเล็กทรอนิกส์แสดงให้เห็นถึงความใส่ใจเรื่องนี้อย่างจริงจัง แม้หลายคนจะมองว่าเป็นข้ออ้างเพื่อลดต้นทุนการผลิตของก็ตาม และ 3) พลังงาน : พลังงานทดแทนและพลังงานหมุนเวียน ซึ่งแต่เดิมมีความสำคัญอยู่แล้ว จะทวีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากเทคโนโลยีของพลังงานทดแทนจะมีความก้าวหน้าและมีการพัฒนาสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนของพลังงานเหล่านี้น่าจะลดลง โดยเฉพาะพลังงานจากแสงอาทิตย์และเชื้อเพลิงขยะ

เจริญ ภูวิจิตร (2565 : 11) ได้กล่าวว่า การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในยุค Next Normal ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เราต้องปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตใหม่ (Next Normal) นั้น ครูและบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาตนเอง เพื่อสร้างผู้เรียนที่มีทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในศตวรรษที่ 21 อย่างเหมาะสม ดังนั้น ครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงต้องมุ่งมั่นในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในวิชาชีพการศึกษา รวมถึงการสนับสนุนการจัดการศึกษาและการเรียนการสอนให้มีคุณภาพในหลายมิติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาพบว่าแนวทาง การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเปิดโอกาสทางวิชาชีพในยุคชีวิตวิถีถัดไปสามารถวิเคราะห์ได้ 8 แนวทาง ดังนี้

1. การส่งเสริมและพัฒนาครูรวมถึงบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนหรือการสนับสนุนการเรียนการสอนในรูปแบบการเรียนรู้ระยะไกล นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีความเข้าใจและทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างถูกต้อง และการนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. การส่งเสริมและพัฒนาครูรวมถึงบุคลากรทางการศึกษาให้มีบทบาทในการชี้แนะและนำ และให้คำปรึกษาเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากความรู้มีอยู่มากมายในโลกออนไลน์ โดยเฉพาะในคลาวด์ที่มีสื่อการศึกษาแบบเปิดในรูปแบบมัลติมีเดียและคลิปวิดีโอ ซึ่งสามารถกระตุ้นความสนใจและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนได้ ครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงมีหน้าที่ในการสนับสนุนและช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งกระตุ้นและพัฒนาทักษะที่จำเป็น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการได้อย่างเต็มที่ต่อไป

3. การส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และความเข้าใจในกฎหมายการศึกษา เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้สามารถเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาในวิชาชีพได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังควรสนับสนุนให้นักเรียนและเยาวชนมีส่วนร่วมในฐานะผู้เรียนตามหลักการประชาธิปไตย เพื่อร่วมกันสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ตอบสนองต่อความต้องการในโลกยุคใหม่

4. การส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีแนวคิดที่เหมาะสมในการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนและการดำเนินชีวิตในยุคใหม่เป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานร่วมกันของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้เด็กสามารถตระหนักถึงศักยภาพของตนเอง มีทักษะ ทักษะที่ดี และความรู้ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบันและอนาคต การส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงและประสบการณ์ที่มีคุณค่า พร้อมทั้งการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ให้มีความสะดวกและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. การส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความสามารถสูงขึ้นนั้นสามารถทำได้ผ่านการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพโดยใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางสื่อออนไลน์ ซึ่งการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ช่วยให้บุคลากรสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยลดระยะเวลาในการเรียนรู้ นอกจากนี้ โปรแกรมออนไลน์ยังมีความหลากหลายของเนื้อหาที่สามารถตอบสนองความต้องการในการพัฒนาองค์ความรู้ได้อย่างครบถ้วน

6. การส่งเสริมและพัฒนาครูรวมถึงบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ พร้อมทั้งมีหลักการเหตุและผลในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์ และเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. ส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถใช้โทรศัพท์มือถือในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน เนื่องจากในยุคปัจจุบัน โทรศัพท์มือถือได้กลายเป็นเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาและอัปเดตนวัตกรรมใหม่ๆ อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะช่วยให้การจัดการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองเป็นไปอย่างสะดวกและต่อเนื่อง

8. ส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความตระหนักรู้และให้ความสำคัญกับความปลอดภัยด้านสุขภาพ รวมถึงการร่วมมือกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และ

การใช้พลังงานทดแทนและพลังงานหมุนเวียน แนวคิดเหล่านี้จะถูกถ่ายทอดไปยังผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม

โบซเคิร์ตและชาร์มา (Bozkurt and Sharma, 2020 : 112) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาในวิถีปกติ วิถีใหม่ และวิถีถัดไป : การสังเกตจากอดีต สนใจในปัจจุบัน และคาดการณ์สำหรับอนาคต” (Education in normal, new normal, and next normal: Observations from the past, insights from the present and projections for the future) พบว่า การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาโควิด-19 ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นวิกฤตที่กระตุ้นให้โลกต้องตื่นตัวและเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทัศน์และแนวทางการรับรู้ของสังคม จึงไม่แปลกใจที่การระบาดนี้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตประจำวันของผู้คน ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างวิถีชีวิตปกติ (Normal) วิถีชีวิตใหม่ (New Normal) และวิถีชีวิตถัดไป (Next Normal) สิ่งที่สำคัญคือเราต้องตระหนักว่าวิถีชีวิตใหม่ของบุคคลหนึ่งอาจกลายเป็นวิถีปกติของอีกหลายคน หรือวิถีปกติของบางคนอาจเป็นวิถีใหม่สำหรับผู้อื่นได้เช่นกัน ในทำนองเดียวกัน วิถีปกติและวิถีใหม่สำหรับบางคนอาจกลายเป็นวิถีถัดไปสำหรับคนอื่น ๆ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ในวิถีชีวิตชี้ให้เห็นว่าเราได้สัมผัสประสบการณ์ในช่วงเวลาที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน โดยมีการปรับเปลี่ยนที่สำคัญในวิถีชีวิตของเรา

บล็อก CGS (CGS Blog. online. 2021) ได้กล่าวว่า การฝึกอบรมและพัฒนาเจ้าหน้าที่ในยุค Next Normal จะมุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้และการปรับตัวเพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถก้าวสู่ความสำเร็จในสภาพแวดล้อมใหม่ โดยการสร้างความยืดหยุ่นและพัฒนาทักษะ Soft Skill ซึ่งเป็นความสามารถที่ช่วยให้แต่ละบุคคลสามารถรับรู้ ดำเนินการ ประมวลผล และตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการค้นหาวិธีการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้ง รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ในขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อวิธีการทำงานของบุคคล ทำให้การพัฒนาทักษะใหม่และการปรับทักษะเดิมมีความยืดหยุ่นมากขึ้นสำหรับอนาคต การเรียนรู้และพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นผ่านโปรแกรมการเรียนรู้ที่ใช้ข้อความและสื่อออนไลน์ ซึ่งช่วยให้การอบรมเจ้าหน้าที่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดเวลาในการฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสม

ยังส์ (Yongs. 2022 : 69) ได้กล่าวว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างมากต่อการพัฒนาการศึกษาในระดับโลก ทำให้เกิดข้อจำกัดในการจัดการเรียนรู้ที่ต้องปรับเปลี่ยนไปสู่รูปแบบออนไลน์ แม้ว่าจะมีการกล่าวถึงว่าเป็นความท้าทาย แต่ในความเป็นจริง การเรียนรู้ในรูปแบบใหม่นี้กลับนำมาซึ่งปัญหาและสร้างความกดดันให้กับทั้งครูและนักเรียน รวมถึงลดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ในวันนี้ EDUCA จะพาทุกท่านไปสำรวจกรณีศึกษาของการพัฒนา SEL จากประเทศนิวซีแลนด์ ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่สามารถสร้างความสุขให้กับ

ครูและนักเรียนในช่วงเวลาที่ยากลำบากนี้ ก่อนอื่นเราควรสร้างความเข้าใจว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อมีการรวมตัวกันระหว่างบุคคล ความรู้ ความสัมพันธ์ และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ยังส์ (Youngs. 2022 : 69 - 67) อาจารย์อาวุโสประจำ School of Education, Auckland University of Technology จากนิวซีแลนด์ ได้กล่าวว่า ในสถานการณ์ปัจจุบัน โรงเรียนไม่เพียงแต่พึ่งพาเทคโนโลยีดิจิทัล แต่ยังให้ความสำคัญกับการดูแลการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างจริงจัง เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอาจนำมาซึ่งความท้าทายในการจัดการศึกษา เช่น ปัญหาความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงสื่อและอุปกรณ์ดิจิทัล อุปสรรคจากการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ รวมถึงความเหนื่อยล้าของครูผู้สอน ดังนั้น สถาบันจึงได้พัฒนาโมเดล SEL ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งหมด 6 ด้าน มาใช้ในการแก้ไขปัญหานี้ได้แก่

1. การออกแบบโรงเรียนในยุคที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนนั้น ต้องเน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เชื่อมโยงหลายสาระวิชา การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรใหม่ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้กลายเป็นศูนย์การเรียนรู้ (SLC) ที่มีประสิทธิภาพ

2. ส่งเสริมจิตวิทยาและคุณภาพชีวิตที่ดี โดยใช้กระบวนการสอบถามและให้คำปรึกษาที่มุ่งเน้นไปที่สุขภาพจิตของทั้งครูและนักเรียน เน้นการลดปัญหาการกลั่นแกล้ง (Bullying) ด้วยความร่วมมือจากผู้ปกครอง และยังส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพ โดยให้ความสำคัญกับทั้งอารมณ์ (EQ) และสติปัญญา (IQ)

3. การบริหารจัดการชั้นเรียนในยุค Next Normal เป็นการจัดการที่สอดคล้องกับแนวโน้มของศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการศึกษาพิเศษและการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีและการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์เป็นหลัก

4. ประเด็นและบริบทในการศึกษาในอนาคตมีหลายหัวข้อที่น่าสนใจ เช่น ทักษะที่จำเป็นในโลกอนาคต ทักษะการบูรณาการด้านดิจิทัล ทักษะในการใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะชีวิต การเรียนรู้ที่เน้นการใช้บ้านเป็นฐาน การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นโครงการ และการนำ Gamification มาประยุกต์ใช้ในการศึกษา รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

5. ชุมชนการเรียนรู้สำหรับคุณครูประกอบด้วยการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่ยึดชุมชนเป็นหลัก (Community-based learning) การเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครอง (Parental Education) และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มาใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้

6. การศึกษาและประเมินผลการเรียนรู้ในบริบทที่แท้จริง ประกอบด้วย การวิจัยในชั้นเรียน (CAR) การประเมินผลตามสภาพแวดล้อมจริง และการนำเสนอแนวทางการเรียนรู้ร่วมด้วย

นอกจากโมเดลของ SEL ข้างต้นแล้ว ทางสถาบันฯ ยังได้นำ Mason Dune's Models มาใช้ร่วมด้วย ซึ่งเป็นโมเดลที่ให้ความสำคัญในเรื่องของความเป็นอยู่ที่ดี (well-being) อันประกอบไปด้วย การพัฒนาทางด้านร่างกายและวิธีการดูแลร่างกาย การจัดการความคิดและความรู้สึก มนุษยสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวและคนรอบตัว และการสร้างความตระหนักรู้ในตนเองในประการสุดท้ายนี้ สถาบันฯ ยังให้ความสำคัญกับการสนับสนุนการให้คำปรึกษาและดูแลความเป็นอยู่ที่ดีในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียน เพื่อรองรับปัญหาการขาดความพร้อมทั้งในด้านอุปกรณ์ การ ดังนั้น โรงเรียนจึงต้องสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำจากการเรียนการสอนออนไลน์ของคุณครูและนักเรียน หรือให้ความช่วยเหลือนักเรียนในด้านอุปกรณ์ในการเรียนหรือสื่อที่สามารถเข้าถึงได้ เน้นการทำงานที่ไม่หนักจนเกินไปแต่ยังได้ผลดี (Well-being Programs) และสุดท้ายคือ การหาแพลตฟอร์มดิจิทัล ที่สามารถช่วยเหลือการจัดการเรียนการสอนได้

กูและเคย์ (Gu and Day, 2007 : 1302) ได้เสนอถึงแนวคิดของ Teacher's Resilience หรือความสามารถในการยืดหยุ่นปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลง พวกเขาได้ชี้ประเด็นสำคัญว่าความสามารถดังกล่าวเชื่อมโยงกับการให้คุณค่าในเชิงวิชาชีพ (Professional Value) ทั้งในแง่เป้าหมาย (Goals) เป้าประสงค์ของชีวิต (Purpose) ความทุ่มเทพยายาม (Persistence) แรงบันดาลใจในวิชาชีพ สัมฤทธิ์ผล และแรงจูงใจ ซึ่งคุณลักษณะและความสามารถดังกล่าวไม่ใช่เรื่องของปัจเจกที่ผลักดันเป็นภาระให้ครูพัฒนาด้วยตนเอง แต่จำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา เครือข่ายครู และแวดวงวิชาชีพ ต้องร่วมกันออกแบบกลไกต่าง ๆ เพื่อให้ครูได้พัฒนาตนเองผ่านชุมชนเรียนรู้ภายในโรงเรียนหรือสมาคมวิชาชีพกลุ่มต่าง ๆ ท่ามกลางสถานการณ์ที่พลิกผันตลอดเวลาจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การเรียนรู้ร่วมกันของครูเพื่อรับมือต่อโจทย์และเงื่อนไขในการทำงานที่ไม่คุ้นเคย การระดมพลังการเรียนรู้ผ่านการออกแบบบทเรียน การศึกษาบทเรียนและการทบทวนสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาบทเรียนร่วมกัน จึงเป็นยุทธศาสตร์หนึ่ง ที่ควรได้รับพิจารณาความสำคัญและสนับสนุนให้เกิดขึ้น แนวคิดของการเสริมพลังครูและการให้การสนับสนุนพื้นที่เรียนรู้ร่วมกันของครูนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่แต่อย่างใด Deal and Peterson (2009 : 279) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการส่งเสริมให้ครูได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ มุมมอง ความเชื่อ ค่านิยม และเป้าหมายในการทำงานของครู และหากโรงเรียนใดที่ผู้บริหารสามารถดึงศักยภาพในส่วนนี้มาพัฒนาต่อเนื่อง ย่อมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนวัฒนธรรมของโรงเรียนและนำมาซึ่งความรู้สึกว่าร่วมรับผิดชอบต่อพันธกิจร่วมกันของคุณครูในโรงเรียนเดียวกัน พวกเขาได้ระบุว่า พลังจากการร่วมมือรวมพลัง การเรียนรู้ และมุ่งสู่สัมฤทธิ์ผลนี้ เป็นเหมือน “ชุมพลังจากภายใน” (Inner Energy) ของโรงเรียน เป็นปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนเติบโต หากเปรียบเป็นผีเสื้อ พลังดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญที่พุ่มผักให้โรงเรียนพร้อมจะโบยบิน”

กรณีศึกษาข้างต้นนี้สะท้อนให้เห็นว่า หากทุกคนทุกภาคส่วนมีความเข้าใจในความรู้ที่เป็นแก่นสำคัญ ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความเป็นอยู่ที่ดี และมีวิสัยทัศน์เชิงบวกก็น่าจะสามารถพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกต่อไปได้อย่างงดงาม

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การทำงานของครูยุควิถีถัดไป หมายถึง การเสริมสร้างให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีความสุข กับการทำงานในวิชาชีพของตนเอง โดยเฉพาะประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อผู้เรียนอย่างต่อเนื่องยั่งยืนเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างเหมาะสม ทั้งในระดับนโยบายทางการศึกษาจึงควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความมีคุณภาพในการจัดการศึกษา ในภาพรวมของประเทศ เสริมสร้างให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีทักษะ ความรู้ สมรรถนะในวิชาชีพของตนเองได้อย่างเหมาะสม อันนำสู่ศักยภาพของผู้เรียนที่ต้องการในอนาคต และในส่วนสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานกลางในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ออกแบบหลักสูตรในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยนำแนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในยุคชีวิตวิถีถัดไปมาเป็นฐานคิดในการออกแบบหลักสูตรการพัฒนา เพื่อเสริมสร้างพัฒนาสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพรองรับวิถีชีวิตในยุคถัดไป สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการพัฒนาไปออกแบบจัดการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องให้มีคุณภาพ

จากการศึกษาข้างต้น นักวิชาการต่าง ๆ ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพของการทำงานของครูยุควิถีถัดไปผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นตัวแปรตาม ดังแสดงในตาราง 2

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง 2 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการทำงานของครูยุควิถีถัด

| ประสิทธิภาพของการทำงานของครูยุควิถีถัด                                  | เจริญ ภู่วิธี (2565) | ทองรัฐ เฉลิมมาลัยพัฒน์ (2563) | เย็น ภู่วรรณ (2021) | CGS Blog (2564) | Bozkurt and Sharma (2020) | คณะกรรมการว่าด้วยมาตรฐานการศึกษา (2563) | วรางค์ รักเรืองเดช (2564) | เย็น ภู่วรรณ (2564) | ธนาคารกรุงเทพ (2564) | เคลลี่ (Kelly) 1992 อ้างถึงใน เบญจมาภรณ์ อิศรเดช. 2552 | ความถี่ |
|-------------------------------------------------------------------------|----------------------|-------------------------------|---------------------|-----------------|---------------------------|-----------------------------------------|---------------------------|---------------------|----------------------|--------------------------------------------------------|---------|
| 1. ส่งเสริมและพัฒนาให้มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล                   | ✓                    | ✓                             | ✓                   |                 | ✓                         | ✓                                       | ✓                         | ✓                   | ✓                    | ✓                                                      | 9       |
| 2. ส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นผู้ชี้แนะแนะนำและให้คำปรึกษา                  | ✓                    | ✓                             | ✓                   | ✓               | ✓                         | ✓                                       | ✓                         | ✓                   | ✓                    | ✓                                                      | 10      |
| 3. ส่งเสริมและพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายการศึกษา               | ✓                    | ✓                             | ✓                   |                 | ✓                         | ✓                                       | ✓                         | ✓                   | ✓                    | ✓                                                      | 9       |
| 4. ส่งเสริมและพัฒนาให้ Mind Set ที่ต้องใช้ ในการเรียนการสอน             | ✓                    | ✓                             | ✓                   | ✓               | ✓                         | ✓                                       | ✓                         | ✓                   | ✓                    | ✓                                                      | 10      |
| 5. ส่งเสริมและพัฒนาผ่านโปรแกรมการเรียนรู้ทางสื่อออนไลน์                 | ✓                    | ✓                             | ✓                   |                 | ✓                         | ✓                                       | ✓                         | ✓                   | ✓                    | ✓                                                      | 9       |
| 6. ส่งเสริมและพัฒนาให้มีความรู้เชิงวิทยาศาสตร์                          | ✓                    | ✓                             | ✓                   |                 | ✓                         | ✓                                       | ✓                         | ✓                   | ✓                    |                                                        | 8       |
| 7. ส่งเสริมและพัฒนาให้ใช้โทรศัพท์มือถือในการจัดการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียน | ✓                    | ✓                             | ✓                   |                 | ✓                         | ✓                                       | ✓                         | ✓                   | ✓                    | ✓                                                      | 9       |
| 8. ส่งเสริมและพัฒนาให้มีความตระหนักในเรื่องความปลอดภัยด้านสุขภาพ        | ✓                    | ✓                             | ✓                   |                 | ✓                         |                                         | ✓                         | ✓                   | ✓                    | ✓                                                      | 8       |

จากตาราง 2 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการทำงานของครูยุควิถีถัด ทำให้สามารถนำประสิทธิภาพของการทำงานของครูยุควิถีถัด โดยเลือกจากความถี่ 8- 10 ประกอบด้วย 8 ด้าน ดังนี้

1. ส่งเสริมและพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
2. ส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นผู้ชี้แนะ แนะนำและให้คำปรึกษา
3. ส่งเสริมและพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายการศึกษา เพื่อการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษา
4. ส่งเสริมและพัฒนาให้มี Mind Set ที่ต้องปรับกระบวนทัศน์ ในการเรียนการสอนและการใช้ชีวิตในโลกยุค Next Normal
5. ส่งเสริมและพัฒนาผ่านการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพผ่าน โปรแกรมการเรียนรู้ทางสื่อออนไลน์
6. ส่งเสริมและพัฒนาให้มียุทธศาสตร์เชิงวิทยาศาสตร์ มีหลักเหตุและผลในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
7. ส่งเสริมและพัฒนาให้ใช้โทรศัพท์มือถือในการจัดการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียน มือถือจะเป็นเครื่องมือเทคโนโลยีที่มีการอัปเดตนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ ตลอดเวลา
8. ส่งเสริมและพัฒนาให้มีความตระหนักและใส่ใจเรื่องความปลอดภัยด้านสุขภาพ และให้ความสำคัญในการร่วมกันรักษาสังแวดล้อม อันนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนที่ต้องการในอนาคต

ซึ่งเป็นแนวทางการนำไปใช้ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการทำงานของครูยุควิถีถัดไป ในสังกัด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ความหมายและแนวทางการนำไปใช้ของสถานศึกษาในลำดับต่อไป

## แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

### 1. ความหมายของการบริหาร

กูลิค และ เออร์วิค (Gulick and Urwick, 1937 : 137 อ้างถึงในอุทัย บุญประเสริฐ, 2543: 84) ได้กล่าวว่า การบริหารงานต่างๆเอาไว้ในหนังสือ “Paper on the Science of Administration” โดยเสนอแนวคิดและกระบวนการบริหารซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีชื่อว่า “POSDCoRB” ภาระหน้าที่ที่สำคัญของนักบริหาร 7 ประการ คือ

1. Planning การวางแผนคือการจัดทำโครงสร้างกิจกรรมที่เป็นการเตรียมการก่อนที่จะเริ่มดำเนินการ เพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. Organizing การจัดระเบียบองค์การหมายถึงการกำหนดโครงสร้างขององค์การให้เหมาะสมกับลักษณะของงาน โดยการแบ่งงานออกเป็นหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรม กอง หรือแผนก ซึ่งจะพิจารณาจากปริมาณและคุณภาพของงาน รวมถึงลักษณะเฉพาะของงานนั้น ๆ ด้วย

3. Staffing การจัดการบุคลากรเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับโครงสร้างหน่วยงานที่กำหนดไว้

4. Directing การอำนวยการหมายถึงการใช้ทักษะทางศิลปะในการบริหารจัดการ ซึ่งรวมถึงการเป็นผู้นำ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การกระตุ้นแรงจูงใจ และการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

5. Co-ordinating การประสานงานคือการทำให้ส่วนต่างๆ ของกระบวนการทำงานมีความเชื่อมโยงและต่อเนื่องกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระเบียบและราบรื่น

6. Reporting การรายงานเป็นกระบวนการและเทคนิคที่ใช้ในการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานให้กับผู้บังคับบัญชาตามระดับชั้น โดยมีความเกี่ยวข้องกับการสื่อสารภายในองค์กรด้วย

7. Budgeting การจัดทำงบประมาณเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การบันทึกบัญชี และการควบคุมด้านการเงินและการคลัง

เทเลอร์ (Taylor 1948 : 23 อ้างถึงใน ภารดี อนันต์นวิ 2552 : 15) ได้กล่าวว่าทฤษฎีการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ 6 ประการ คือ

1. หลักเรื่องเวลา เป็นการประเมินความสามารถในการผลิต โดยการจัดสรรเวลาในการผลิตและการกำหนดเวลามาตรฐานสำหรับกระบวนการผลิตทั้งหมด การประเมินผลผลิตจากการทำงานนั้น หากต้องการให้ถูกต้อง จำเป็นต้องใช้เวลาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ และควรมีการกำหนดมาตรฐานของเวลาที่เหมาะสมสำหรับการทำงานในแต่ละประเภทหรือกิจกรรมด้วย

2. หลักการกำหนดหน่วยค่าจ้างสำหรับบุคลากรควรสอดคล้องกับผลงานที่ได้รับ และอัตราค่าจ้างจะต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ข้อ 1 นอกจากนี้ ผู้ปฏิบัติงานควรได้รับมอบหมายงานที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเองอย่างสูงสุด

3. หลักการแยกงานด้านการวางแผนออกจากการปฏิบัติงานนั้น ระบุว่า ฝ่ายบริหารควรมีบทบาทในการวางแผนและประสานงาน เพื่อให้ฝ่ายปฏิบัติงานสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและคล่องตัว โดยไม่ควรให้ฝ่ายปฏิบัติงานต้องรับผิดชอบในการตัดสินใจและกำหนด

แนวทางการทำงาน ฝ่ายบริหารควรจัดทำแผนงานโดยอิงจากหลักการที่เกี่ยวข้องกับเวลาและข้อมูลอื่น ๆ ตามเกณฑ์ที่กำหนดในข้อ 1 รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต การดำเนินงานจะต้องมีความรวดเร็วและสะดวกสบาย นอกจากนี้ การทำงานจะต้องมีระบบและวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

4. หลักการดำเนินงานตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์นั้น ถือเป็นสิ่งที่ฝ่ายบริหารควรกำหนดแนวทางการทำงาน โดยฝ่ายบริหารจะต้องรับผิดชอบในการจัดหาวิธีการและเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินงาน นอกจากนี้ ฝ่ายบริหารยังต้องจัดการฝึกอบรมให้กับผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่เหมาะสมในการใช้เทคนิคดังกล่าว โดยมุ่งหวังที่จะเพิ่มผลผลิตให้สูงสุดตามหลักการทางวิทยาศาสตร์

5. หลักการบริหารมีหน้าที่ในการควบคุมงาน ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมในด้านการบริหารที่อิงตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้สามารถนำหลักการเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการและควบคุมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ฝ่ายบริหารยังต้องทำหน้าที่ในการควบคุมการดำเนินงานของฝ่ายปฏิบัติงานอีกด้วย

6. หลักการในการจัดระเบียบการดำเนินงานนั้น ควรมีการนำหลักการบริหารในรูปแบบทารมาใช้ โดยต้องมีการจัดโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสม เพื่อให้สามารถปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้องระหว่างแผนงานต่าง ๆ ภายในองค์กร โดยยึดมั่นในความเคร่งครัดต่อระเบียบวินัยเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน

กูลิค และ เออร์วิก (Gulick and Urwick, 1973: 8 อ้างถึงใน ชมกร ดุลยปกรณ์ชัย, 2556:9) ได้กล่าวว่า กระบวนการบริหาร ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีชื่อว่า POSDCoRB ภาระหน้าที่ที่สำคัญของนักบริหาร 7 ประการ คือ

1. Planning การวางแผน เป็นกระบวนการในการจัดทำโครงสร้างกิจกรรม ซึ่งเป็นการเตรียมการก่อนที่จะเริ่มดำเนินการ เพื่อให้การปฏิบัติสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. Organizing การจัดระเบียบองค์การ หมายถึง การกำหนดโครงสร้างขององค์การให้เหมาะสมกับลักษณะของงานที่ต้องทำ เช่น การแบ่งประเภทงานออกเป็นกรม กอง หรือแผนก โดยพิจารณาจากปริมาณและคุณภาพของงาน หรือการจัดกลุ่มตามลักษณะเฉพาะของงานนั้น ๆ

3. Staffing การจัดการบุคลากร เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการแบ่งหน่วยงานที่ได้กำหนดไว้

4. Directing การอำนวยการ หมายถึง การใช้ทักษะทางศิลปะในการบริหารจัดการ ซึ่งรวมถึงภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ การกระตุ้นจิตใจ และการตัดสินใจ เป็นต้น

5. Coordinating การประสานงาน เป็นกระบวนการและเทคนิคที่ใช้ในการแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทราบถึงผลการดำเนินงาน โดยมีความเกี่ยวข้องกับการสื่อสารภายในองค์กรด้วย

6. Reporting การรายงาน เป็นการประสานงานระหว่างส่วนต่าง ๆ ของกระบวนการทำงาน เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและเป็นไปอย่างมีระเบียบเรียบร้อย

7. Budgeting การจัดงบประมาณ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการบันทึกบัญชี การควบคุมด้านการเงินและการคลัง

กู๊ด (Good. 1975: 108 อ้างถึงใน พันธ์ หันนาคินทร์.2529: 14) ได้กล่าวว่า การบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ การสั่งการ การควบคุม และการจัดการในด้านต่างๆ ของโรงเรียน รวมถึงการบริหารธุรกิจการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่กำหนดไว้ ภารกิจนี้เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน และบุคลากรอื่นๆ ในโรงเรียน ซึ่งต้องจัดการกับทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เซอร์ จิโอวานนี (Sergioivanni .1980 อ้างถึงใน ธงชัย สันติวงศ์. 2525: 64) ได้กล่าวว่า กลุ่มกิจกรรมประกอบด้วยการวางแผน การจัดการองค์กร การสั่งการหรือการชี้แนะ และการควบคุม ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทรัพยากรขององค์กร เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดถือเป็นศิลปะในการทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ และต้องมีการวางแผนและประเมินผลการทำงานอย่างครบวงจร

องรี ฟาโย (Henri Fayol.1986 : 207 อ้างถึงใน น้ำทิพย์ แก่นทอง. 2554 : 19) ได้กล่าวว่า วิศวกรและนักอุตสาหกรรมชาวฝรั่งเศสได้เสนอแนวคิดที่มีลักษณะสากลสำหรับผู้บริหาร โดยได้กล่าวถึงองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของการบริหาร ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดเป้าหมายขององค์กรเพื่อให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยความเพียงพอของบริการ (Availability) จะต้องสอดคล้องกับความต้องการในการรับบริการ

2. การจัดองค์การ (Organizing) คือ การรวบรวมรวมบุคลากรและงบประมาณเพื่อสร้างกรอบแนวทางในการดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่กำหนด

3. การบังคับบัญชา (Commanding) คือ การควบคุมและสั่งการซึ่งขึ้นอยู่กับผู้นำองค์กรเป็นสำคัญ เพื่อให้การดำเนินงานไปในทิศทางที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้

4. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึงการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกในองค์กรเพื่อให้สามารถเจรจาและพุดคุยในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การควบคุม (Controlling) หมายถึงการรักษาระเบียบวินัยของบุคลากรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและส่งเสริมความสามัคคีในกลุ่มบุคคล

เกตเซลส์ และกูบา (Getzelsand Guba. 1988: 77 อ้างถึงใน พะยอม วงศ์สารศรี. 2546 : 10) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการเป็นกระบวนการทางสังคมที่มีการออกแบบและจัดการสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มสามารถทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมี 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของการบังคับบัญชา ด้านหน้าที่ ซึ่งเป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่กำหนดบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้การบริหารบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และด้านปฏิบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการที่บุคคลและกลุ่มต้องมีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

กูลิค และ เออร์วิก (Gulick & Urwick 1998 : 34 อ้างถึงในสมชาย หิรัญกิตติ. 2542: 56) ได้กล่าวว่า การบริหารแบบ POSDCORB เป็นกระบวนการหรือวิธีในการบริหารที่ได้รับการยกย่องมากวิธีหนึ่งอันเป็นคำย่อของภาระหน้าที่ที่สำคัญของนักบริหาร 7 ประการ ได้แก่

1. การวางแผน (P-Planning) คือการจัดทำโครงสร้างกิจกรรม ซึ่งเป็นขั้นตอนการเตรียมการก่อนที่จะเริ่มดำเนินการ เพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดองค์การ (O-Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างขององค์กรให้เหมาะสมกับลักษณะของงาน โดยมีการแบ่งงานออกเป็นหน่วยต่าง ๆ เช่น กรม กอง หรือแผนก ซึ่งจะพิจารณาจากปริมาณและคุณภาพของงาน รวมถึงลักษณะเฉพาะของงานนั้น ๆ นอกจากนี้ยังอาจมีการพิจารณาในด้านการควบคุม หรือการจัดระเบียบหน่วยงาน เช่น หน่วยงานหลักและหน่วยงานที่ปรึกษา เป็นต้น

3. การจัดหาบุคลากรมาปฏิบัติงาน (S-Staffing) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพและสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามโครงสร้างหน่วยงานที่ได้กำหนดไว้

4. การอำนวยการ (D-Directing) เป็นหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ศิลปะในการดำเนินงาน เช่น การเป็นผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ การกระตุ้นจิตใจ และการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

5. การประสานงาน (CO-Coodinating) หมายถึง การทำให้ส่วนต่างๆ ของกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและราบรื่น

6. การรายงาน (R-Reporting) คือ กระบวนการและเทคนิคในการแจ้งผลการปฏิบัติงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการสื่อสารภายในองค์กรด้วยเช่นกัน

7. การงบประมาณ (B-Budgeting) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการบัญชีและการควบคุมด้านการเงินและการคลัง

ดริคเกอร์ (Drucker, 1998 :163 อ้างถึงในกันตยา เพิ่มผล. 2541: 6) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการเป็นศิลปะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินงานต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลภายในองค์กร โดยทรัพยากรบุคคลถือเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุดในกระบวนการทำงานร่วมกัน ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะมีบทบาทในการใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เช่น เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุน และข้อมูลต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการของสังคม ดังนั้น การบริหารจึงหมายถึงกระบวนการหรือกลไกในการดำเนินงานหรือกิจกรรมขององค์กรภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยการนำเทคโนโลยีและทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้องค์กรได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยต้องอิงอยู่บนพื้นฐานของการร่วมมือและความตั้งใจของบุคคลทุกคนในองค์กร

## 2. ความสำคัญของการบริหาร

กิติมา ปรีดีดิลก (2532 : 4) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการจัดการด้านการศึกษา ซึ่งรวมถึงโรงเรียน หลักสูตร ครู อาจารย์ นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ ตำราเรียน และอาคารสถานที่ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ เป็นความพยายามในการจัดการทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณภาพสำหรับผู้เรียนหรือนักเรียนในที่สุด

วิโรจน์ สารรัตนะ (2542 : 11) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการการศึกษาในรูปแบบใหม่ที่มุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาตลอดชีวิต โดยมีการสร้างเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้และการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนและองค์กรต่างๆ มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ อย่างเหมาะสม

กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจในการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 (2550 : 29 - 33) โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 5 และมาตรา 39 วรรคสอง ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวง เพื่อให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่พิจารณาดำเนินการกระจายอำนาจในการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษา ตามความเหมาะสมในแต่ละกรณี

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548 : 6) ได้กล่าวว่า ระบบการบริหารที่ไม่มีประสิทธิภาพจะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ ขององค์กร นักบริหารที่มีความสามารถควรเลือกใช้วิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในทุกด้าน เนื่องจากการดำเนินงานต่างๆ ไม่ใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารทำเพียงลำพัง แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนสำคัญในการทำให้งานประสบความสำเร็จ

กระทรวงศึกษาธิการ (2560 : 64) ได้กล่าวว่า การบริหารทั่วไปเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบการดำเนินงานขององค์กร การให้บริการ และการบริหารงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนด โดยมีบทบาทสำคัญในการประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งเน้นการพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการให้บริการการศึกษาและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ โดยให้ความสำคัญกับความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการในการบริหารการศึกษาได้แก่ โรงเรียน หลักสูตร ครู อาจารย์ นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ ตำราเรียนและอาคารสถานที่ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยอาศัยกระบวนการและเทคนิควิธีที่เหมาะสม ใน 4 ด้าน คือ ด้านบริหารงานวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารงานทั่วไป

### ข้อมูลทั่วไปของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 เป็นหน่วยงานทางการศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 มีภารกิจหลักในการส่งเสริม สนับสนุนและบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่รับผิดชอบ 4 อำเภอ ประกอบด้วย

อำเภอเมืองจันทบุรี อำเภอท่าใหม่ อำเภอนายายอาม และอำเภอแก่งหางแมว มีข้อมูลสารสนเทศ ประกอบด้วยสถานที่ตั้ง อำนาจหน้าที่และผลการบริหารจัดการศึกษา ดังนี้

#### สถานที่ตั้ง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ตั้งอยู่เลขที่ 1 ถนนตากสิน ตำบลตลาด อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี รหัสไปรษณีย์ 22000 โทรศัพท์ : 039-321088 โทรสาร 039-324212 Website : <https://www.chan1.net>

#### ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ได้นำข้อมูลทางด้านการศึกษามา วิเคราะห์ เพื่อนำข้อมูลประกอบการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 และนำไปสู่การปฏิบัติ รายละเอียด (ข้อมูล ณ วันที่ 10 ธันวาคม 2563) ดังนี้

จำนวนโรงเรียน นักเรียน ห้องเรียน และครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2563 จำแนกขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวน 40 แห่ง นักเรียน 2,484 คน ห้องเรียน 344 ห้อง ครู 170 คน คิดเป็นสัดส่วนนักเรียน ต่อ ห้องเรียน 7 : 2 ครูต่อนักเรียน 1 : 14 โรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวน 37 แห่ง 1 สาขา นักเรียน 9,631 คน ห้องเรียน 466 ห้อง ครู 602 คน คิดเป็นสัดส่วนนักเรียนต่อห้องเรียน 20 : 7 ครูต่อนักเรียน 1 : 16 โรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวน 2 แห่ง นักเรียน 1,644 คน ห้องเรียน 58 ห้อง ครู 83 คน คิดเป็น สัดส่วนนักเรียน ต่อห้องเรียน 28 : 3 ครูต่อนักเรียน 1 : 20 และ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีจำนวน 2 แห่ง นักเรียน 5,149 คน ห้องเรียน 151 ห้อง ครู 222 คน คิดเป็นสัดส่วนนักเรียนต่อห้องเรียน 34 : 1 ครูต่อนักเรียน 1 : 23 รวมโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 มีจำนวน 81 แห่ง 1 สาขา นักเรียน 18,908 คน ห้องเรียน 1,019 ห้อง ครู 1,077 คน คิดเป็น สัดส่วนนักเรียนต่อห้องเรียน 18 : 6 ครูต่อนักเรียน 1 : 18

จำนวนนักเรียนแยกชายหญิง ปีการศึกษา 2564 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับ การศึกษาที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ระดับประถมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียน ชาย - หญิง รวม 13,069 คน รองลงมาได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา มีจำนวนนักเรียนชาย - หญิง รวม 3,231 คน และระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นมีจำนวนนักเรียนชาย - หญิง รวม 2,608 คน รวมทั้งสิ้น 18,908 คน

จำนวนบุคลากรทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำนวน 3 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 10 คน บุคลากร 38 ค. (2) จำนวน 36 คน ลูกจ้างประจำ จำนวน 2 คน และ ลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 13 คน รวมทั้งสิ้น 65 คน

จำนวนผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 77 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 3 คน ข้าราชการครู จำนวน 997 คน ลูกจ้างประจำ จำนวน 39 คน พนักงานราชการ จำนวน 24 คน และลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 193 คน รวมทั้งสิ้น 1,333 คน

### วิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนา สพป.จันทบุรี เขต 1

วิสัยทัศน์ : Vision สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็ง บริหารจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน สร้างโอกาสทางการศึกษา พัฒนาเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 เน้นการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรมสู่ความสำเร็จตามแนวทางของศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

#### พันธกิจ : Mission

1. สร้างโอกาสทางการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนชั้นพื้นฐานได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ เสมอภาคและเท่าเทียมกัน
2. พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะเด็กไทยในศตวรรษที่ 21
3. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถและสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ
4. พัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็ง เน้นภาคีเครือข่ายบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรมน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนมาเป็นหลักในการบริหารจัดการศึกษา

#### เป้าประสงค์ : Goals

1. เด็กในวัยเรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ทั้งถึงและเท่าเทียม
2. ผู้เรียนเป็นคนดีมีคุณภาพและมีคุณลักษณะเด็กไทยในศตวรรษที่ 21
3. ครูและบุคลากรทางการศึกษาจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานตำแหน่ง และมาตรฐานวิชาชีพ
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความเข้มแข็ง เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้มีภาคีเครือข่ายบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรม
5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยหลักธรรมาภิบาลเป็นหลักในการบริหารจัดการศึกษา

#### ยุทธศาสตร์การพัฒนา : Devolvment Strategy

##### กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกระดับ

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวินัยและจิตสาธารณะ ตามพระบรมราโชบายรัชกาลที่ 10 มีความเป็นพลเมืองดี ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้สมรรถนะและทักษะการเรียนรู้ตามคุณลักษณะเด็กไทย ในศตวรรษที่ 21

#### กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา

1. พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาสู่ความเป็นมืออาชีพ
2. เสริมสร้างปลูกจิตสำนึกในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. เสริมสร้างขวัญ กำลังใจ ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความปลอดภัย มั่นคง และความก้าวหน้าในวิชาชีพ

#### กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้และเครือข่ายความร่วมมือ

1. สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา บูรณาการทุกภาคส่วน
2. ส่งเสริมการใช้สื่อ เทคโนโลยีดิจิทัล และแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกระบวนการเรียนรู้
3. ส่งเสริม สนับสนุน คุณภาพชีวิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

#### กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา

1. ส่งเสริมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในสังกัด มีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ตามหลักธรรมาภิบาล
2. จัดรูปแบบการบริหารจัดการที่หลากหลายโดยเน้นการสร้าง ความเข้มแข็งสู่ความเป็นเลิศ "STRONGER MODEL"
3. ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

สรุปจากการศึกษา บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 มีเขตพื้นที่รับผิดชอบ จำนวน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองจันทบุรี อำเภอท่าใหม่ อำเภอนายายอาม และอำเภอแก่งหางแมว มีนักเรียน ครู บุคลากรและผู้บริหารสถานศึกษาในการดูแลครอบคลุมทั้งพื้นที่ มีวิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาเป็นไปตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการภายใต้การดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการทำงานที่สอดคล้องกัน

ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการและพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานสอดคล้องกับแนวทางดังกล่าวข้างต้น

## งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

### 1. งานวิจัยต่างประเทศ

เชอริ และนีล (Cheri & Neal.1993 : 225) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะที่หลากหลายขององค์กร ในด้านสิ่งแวดล้อม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เป้าหมายขององค์กร บรรยากาศขององค์กรและระบบที่ไม่เป็นทางการ กับประสิทธิผลและประสิทธิภาพขององค์กร กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 172 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์การที่มีกรอบขอบเขตการปฏิบัติที่ปรากฏเด่นชัด จะมีผลต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ขององค์กร แตกต่างจากวัฒนธรรมองค์การที่มีการแบ่งแยกออกเป็นแต่ละประเทศ

สตีเวน และคณะ (Steven and Others. 1988 : 1) เรื่อง ผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารองค์การของโรงเรียนในประเทศออสเตรเลีย เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการด้านธรรมาภิบาลในโรงเรียนเอกชนของประเทศออสเตรเลีย เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ โดยมุ่งประเด็นการศึกษาไปที่ความเป็นผู้นำโครงสร้างการบริหาร การใช้นวัตกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการบริหารรวมถึงการได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รูปแบบโครงสร้างการบริหารโรงเรียนของรัฐบาล เช่น การบริหารแบบประชาธิปไตย และการบริหารแบบได้รับมอบหมาย ให้ดูแลผลประโยชน์ ล้วนแต่มีประโยชน์สำหรับการอธิบายบางแง่มุมของโรงเรียนเอกชนในประเทศ ออสเตรเลีย ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนเอกชน ประมาณ 1 ใน 3 ของรัฐควีนส์แลนด์กำลังได้รับ การพัฒนาไปในทางที่ดี แต่โครงสร้างและกระบวนการดำเนินงานในโรงเรียนเอกชนยังไม่เป็นระบบที่ สมบูรณ์ ถึงแม้จะมีการใช้หลักการกระจายอำนาจตามแนวคิดของการปกครองแบบรัฐ มีโครงสร้างที่ ใกล้ชิดกันระหว่างโรงเรียนและผู้บริหาร แต่ยังมีเพียงไม่กี่โรงเรียนที่บริหารด้วยธรรมาภิบาลแบบประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ โรงเรียนส่วนมากสามารถทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างเป็น ระบบ ซึ่งโรงเรียนรัฐบาลจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา ด้านนี้เช่นกัน

เปอร์กี และสมิธ (Purkey & Smith. 1993 : 741 ) เรื่อง โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ประสบความสำเร็จ จำนวน 517 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ จะประกอบด้วย ตัวแปรด้านการจัดองค์การและโครงสร้างการบริหาร คือ 1) ความเป็นอิสระในการบริหารงาน (School site autonomy) 2) ความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง (Strong leadership) 3) การมีความมั่นคงของทีมงาน (Staff stability) 4) การวางแผนและการกำหนดเป้าประสงค์ ในโครงการบริหาร

ชัดเจน (Planned and purposeful secondary program) 5)การเปิดโอกาสใน การพัฒนาบุคลากร (School-wide staff development) 6) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง (Parent involvement and support) 7) การสนับสนุนจากชุมชน (District support) 8) ชุมชนยอมรับความสำเร็จด้านวิชาการ (School-wide and public recognition of academic success) 9) การเพิ่มเวลาการเรียนการสอน (Maximized learning time) และตัวแปรด้านกระบวนการ คือ 1) การให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในองค์กร (Collaborative planning and goal collegial relationship) 2)การรับฟังความคิดเห็นของชุมชน (A school-wide sense of community) 3) การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและมีความคาดหวังสูง (Clear goals and high expectation) 4) การปรับปรุงห้องเรียนและวินัยในห้องเรียน (Improved classroom control and discipline)

เอ็ดเวิร์ด และลัดด์ (Edward & Ladd, 2004 : 547) เรื่อง การใช้ ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นที่ ค่าธรรมเนียมด้านการศึกษาและผลกระทบด้านการ ให้ทุนการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การจัดเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาไม่มีผลกระทบต่อครอบครัว ในกลางแต่ผลกระทบต่อเด็กด้อยโอกาสทำให้คุณภาพการศึกษาไม่พัฒนาเท่าที่ควร

จิ เสียง เวง (Chih-Hsiang Weng : 2014 : 104 - 105) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ การเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียน ประถมที่ผู้บริหารใช้ กลยุทธ์การเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีมีส่วนทำให้การบริหารโรงเรียนมี ประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ พบว่าผู้บริหารโรงเรียนจะใช้กลยุทธ์การเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีได้ ดีขึ้นเมื่อพวกเขาโตขึ้น ผลการวิจัย ยังระบุอีกว่าพื้นฐานของเทคโนโลยีเกิดจากความแพร่หลายของ นวัตกรรม ซึ่งได้รับการริเริ่มจากคน ภายในองค์กรไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์ การสื่อสาร เวลา และ ผลกระทบต่างๆ และได้อบรม เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารควร พยายามที่จะแสวงหาการจัดสรร หรือจัดหาเงินทุนสำหรับพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อให้เป็นประโยชน์ ต่อโรงเรียน トラบดีที่การบูรณาการ ด้านเทคโนโลยีและความเป็นผู้นำของผู้บริหารเป็นส่วนสำคัญ ของนวัตกรรมทางการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริหาร โรงเรียน

นิลส์เบิร์ก มารี (Nilsberth Marie, 2021: 442) เรื่อง การเรียนการสอนแบบดิจิทัลในยุควิถี ถัดไป ประสบการณ์การสอนทางไกลในกรณีฉุกเฉินของครูระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสวีเดน ระหว่างวิกฤต COVID-19 การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีที่โรงเรียนและครูจัดการกับ ความต้องการใหม่ๆ เมื่อการสอนต้องกลายเป็นออนไลน์อย่างรวดเร็วในช่วงที่โรงเรียนปิดทำการ อันเนื่องมาจากการระบาดของ COVID-19 โดยเราจะเห็นตัวอย่างการสอนทางไกลในกรณีฉุกเฉิน

วัตถุประสงค์คือ เพื่อให้มองเห็นว่าโรงเรียนและครูจัดการกับความต้องการที่พวกเขาเผชิญอยู่  
อย่างไรในขณะที่อยู่ภายใต้แรงกดดันอย่างหนักระหว่างการสอนทางไกลในกรณีฉุกเฉิน และกรอบ  
การโต้แย้งใดที่ใช้ในการพิจารณาทางการสอนของครูมัธยมศึกษาตอนปลาย ครู 15 คนที่สอนวิชา  
ประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาสวีเดน (5 คนจากแต่ละวิชา) ได้รับการติดตามในการ  
สัมภาษณ์ซ้ำ ๆ ระหว่างเดือนเมษายน 2020 ถึงกันยายน 2020 ส่งผลให้มีการสัมภาษณ์ทั้งหมด  
41 ครั้ง ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ใช้วิธีบรรยาย และผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่า ครูพยายามอย่าง  
มากในการรักษาการสอนไว้ได้เป็นอย่างดี โดยทั้งครูและนักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในช่วง  
วิกฤต และสามารถจัดการเรียนการสอนแบบโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้  
ในรูปแบบยุคดิจิทัลไปได้

ซัล และ โกเชน (Sal and Goçen, 2022 : 24) เรื่อง กลยุทธ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพกิจกรรม  
การเรียนรู้ในช่วงการระบาดใหญ่ และยุคดิจิทัลในช่วงการระบาดใหญ่ของโควิด-19 พฤติกรรม  
ของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรุนแรง การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้เกิดความไม่แน่นอนและวิกฤต  
ในองค์กร ซึ่งหลายๆ อย่างทำให้ลักษณะความเป็นผู้นำต่างๆ ปรากฏขึ้น บทความนี้จะตรวจสอบ  
ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นผู้นำในช่วงเวลาที่วุ่นวายนี้ การศึกษาวิจัยที่เป็น  
พื้นฐานของบทความนี้มีความสำคัญ เนื่องจากเปิดเผยลักษณะความเป็นผู้นำที่จำเป็นในการบริหาร  
จัดการขององค์กรการศึกษาในยุคดิจิทัลไป นักวิจัยใช้การออกแบบเชิงปรากฏการณ์ ซึ่งเป็นวิธีการ  
วิจัยเชิงคุณภาพ ครู 20 คนที่ทำงานอยู่ในโรงเรียนรัฐบาลในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของตุรกีเข้าร่วม  
การศึกษานี้ในช่วงปีการศึกษา 2020-2021 ผู้เข้าร่วมได้รับการคัดเลือกโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเกณฑ์  
ข้อมูลการวิจัยรวบรวมในรูปแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง มุมมองของผู้เข้าร่วมได้รับการวิเคราะห์  
โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า คุณสมบัติที่ผู้นำควรมีในยุคดิจิทัลนั้นแบ่งได้เป็น 4  
ประเด็น ได้แก่ “การบริหารจัดการด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลง ความคล่องตัว และเน้นที่  
มนุษย์” โดยคุณสมบัติความเป็นผู้นำ 38 ประการมีความจำเป็นต่อการปรับตัวให้เข้ากับยุคดิจิทัล  
นั้นในบริบทนี้ ความสามารถด้านเทคโนโลยี การมองเห็นไกล ความเปิดกว้างต่อนวัตกรรม และ  
ทักษะการสื่อสารของผู้นำจะต้องมีความสำคัญเป็นอันดับแรก นอกจากนี้ ผู้นำในปัจจุบันควรสร้าง  
วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ริเริ่มสิ่งใหม่ๆ เมื่อจำเป็น และนำการพัฒนาด้วยความร่วมมือ  
การไตร่ตรอง และการบริหารจัดการองค์กรด้วยหลักธรรมภิบาล

ยูนุส (Yunus . 2022: 38-39) เรื่อง กลยุทธ์ในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างการ  
ระบาดและในยุคดิจิทัล การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์ของรัฐบาลและ  
ผู้ปกครองในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างการระบาดในยุคดิจิทัลในเมืองลางซา  
ประเทศอินโดนีเซีย หลังจากที่เกิดการระบาดของ COVID-19 ส่งผลกระทบต่อประเทศ โดยใช้ระเบียบ

วิธีเชิงโครงสร้าง-หน้าที่ สันนิษฐานว่าการระบาดของ COVID-19 กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมโดยรวม การเปลี่ยนแปลงในส่วนหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ และเพื่อให้การศึกษาดำเนินไปอย่างราบรื่นในสังคม ผลการวิจัยพบว่า รัฐบาลและผู้ปกครองต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็น เพื่อให้การศึกษาดำเนินไปอย่างราบรื่นในสังคม จึงมีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับหัวหน้าสำนักงานการศึกษาและวัฒนธรรม หัวหน้าแผนกศาสนา ครูประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา และผู้ปกครอง รัฐบาลได้ดำเนินกลยุทธ์ต่างๆ เช่น การปิดโรงเรียนและการนำการเรียนรู้แบบออนไลน์มาใช้ วิศวกรอินเทอร์เน็ตสำหรับนักเรียนและครู การเยี่ยมชมบ้านในพื้นที่ที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่ดี และการเปลี่ยนเวลาเรียนเพื่อป้องกันความแออัด รัฐบาลได้จัดให้มีการแข่งขันเพื่อรับรางวัลโรงเรียนดีเด่น ครูดีเด่น เจ้าหน้าที่ดีเด่น และนักเรียนดีเด่นในช่วงยุควิถีถัดไป เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนในการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของครู อย่างไรก็ตาม การระบาดใหญ่ส่งผลดีต่อทัศนคติของนักเรียนต่อการเรียนรู้แบบออนไลน์และทัศนคติของผู้ปกครองต่อการศึกษาของบุตรหลาน การศึกษาดังกล่าวสรุปได้ว่า เมื่อเผชิญกับการระบาดใหญ่ความร่วมมือของรัฐบาล ครู และผู้ปกครอง รวมถึงความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ถือเป็นกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จในการศึกษาของเด็ก ๆ ภายใต้สถานการณ์ใด ๆ ก็ตาม

## 2. งานวิจัยในประเทศ

วิไลวรรณ สุทธิวงศ์ (2558 : บทคัดย่อ) เรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางปลาม้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางปลาม้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 และเพื่อเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางปลาม้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูจำแนกตามประสบการณ์ทำงานและวุฒิการศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูของโรงเรียนในอำเภอบางปลาม้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 186 คน จาก 50 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางปลาม้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โดยรวม 6 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านหลักการมีส่วนร่วม รองลงมาคือ ด้านคุณธรรม ถัดมาคือ ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักนิติธรรมและด้านหลักความโปร่งใส ตามลำดับ

ส่วนความคิดเห็นของครูต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ทำงานและวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

จิรนนท์ สมน้อย และคณะ (2559 : บทคัดย่อ) เรื่อง แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสํักัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาสภาพและเสนอแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สภาพและแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูปฏิบัติหน้าที่การเงิน/บัญชี ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่พัสดุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 148 คน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการและแนวทางบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสํักัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลักความโปร่งใส มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ หลักคุณธรรม ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ หลักความคุ้มค่า

ชารีลา ลาหมีด (2559 : บทคัดย่อ) เรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามทัศนะของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ตามทัศนะของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล จำแนกตามประเภทของครูวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือครูปฏิบัติงานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ปีการศึกษา 2558 จำนวน 271 คน แบ่งเป็นครูสอนสามัญ 141 คนและครูสอนศาสนาอิสลาม 76 คน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ตามทัศนะของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ตามทัศนะของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล จำแนกตามประเภทของครูวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน ด้านประสบการณ์ในการทำงานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ราตรี สอนดี (2559 : 77) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยการบริหารของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมและ รายด้าน อยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

โดยรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก ปัจจัยการบริหารกับประสิทธิภาพงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดชัยภูมิโดยรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ปัจจัยการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ และ ด้านบริหาร เป็นตัวพยากรณ์ประสิทธิภาพของงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยมีค่าอำนาจพยากรณ์เท่ากับ 70.20 เปอร์เซนต์ ดังสมการพยากรณ์ในรูป คะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ  $Y' = .796 + .352(X5) + .367(X3) + .091$  สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน  $y' Z' = .461(X5) + .426(X3) + .108(X)$

กมลพรรณ พึ่งด้วง (2560 : บทคัดย่อ) เรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ หลักคุณธรรมและจริยธรรม กับหลักความเสมอภาค ตามลำดับ ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับมาก คือ หลักความเปิดเผยและโปร่งใส หลักการ กระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการรับผิชอบและสามารถตรวจสอบได้หลักการตอบสนอง ตามลำดับ

2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่ามัธยเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน คุณภาพโดยทั่วไป ความใส่ใจในงาน ความพึงพอใจในงาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พระปลัดบุญเจิด สุจิตโต (2561 : 22) เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในภาพรวมมีระดับ การบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารจัดการ มีระดับการปฏิบัติอยู่ใน ระดับมากที่สุด

2. รูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการส่งเสริมระบบการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีคุณภาพมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อเผยแผ่และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญงอกงาม และสังคมเข้มแข็ง อุดมปัญญาพุทธธรรม 2) จุดมุ่งหมาย (1) พัฒนาระบบบริหารโรงเรียนให้เข้มแข็ง และมีมาตรฐานเป็น โรงเรียนคุณภาพที่ยั่งยืน (2) จัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อผลิตและพัฒนาศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรม (3) พัฒนาผู้เรียนเป็นศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรม และมี คุณลักษณะปริยัติสามัญตามที่พึงประสงค์ 3) กระบวนการบริหาร (1) หลักการบริหารของผู้บริหารตาม หลักการบริหารจัดการคือ PAPOSDCORB (2) หลักการบริหารปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ คนหรือ บุคลากร เงิน การบริหารจัดการ และทรัพยากรหรือวัตถุ (3) หลักการบริหารจัดการเพื่อประสิทธิภาพ ได้แก่ ความสามารถ ด้านความรู้ความคิด ความสามารถทางกระบวนการปฏิบัติ และคุณลักษณะทางจิตใจ

3. ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำหลักการบริหารที่เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญมาพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ที่มีบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณลักษณะสำคัญ อันจะทำให้ การ ศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้มีคุณภาพมาตรฐาน เป็นการสร้างและพัฒนา ผู้เรียนเป็นศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรม เพื่อผลิตและพัฒนาศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรม และเพื่อเผยแผ่ และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงต่อไป

โดยสรุปเป็น “4M3A MODEL” ดังนี้ 4M = Management การบริหาร 4 ด้าน คือ หลักการบริหารปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ 4 ด้าน เพื่อส่งเสริมระบบการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีคุณภาพมาตรฐาน ได้แก่

M1 Man การบริหารคนหรือบุคลากร เป็นปัจจัยสำคัญของการ โรงเรียน จำเป็นต้องมีคนที่ปฏิบัติ งาน ผลงานที่ดีจะออกมาได้ต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบ ต่อ

M2 Money การบริหารเงิน โรงเรียนจำเป็นต้องมีงบประมาณเพื่อการบริหารงาน หากขาดงบประมาณ การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ก็ยากที่จะบรรลุเป้าหมาย

M3 Management การบริหารจัดการ เป็นภารกิจของผู้บริหาร โรงเรียนโดยตรงคือเป็น กลไกและ ตัวประสานที่สำคัญที่สุดในการประมวลผลคัดค้านและกำกับปัจจัยต่างๆ ทั้ง 3 ประการให้สามารถดำเนินไปได้ โดยมีประสิทธิภาพจนบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานตามที่ต้องการ

M4 Material การบริหารทรัพยากรหรือวัตถุ การบริหารจำเป็นต้องมีวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากร ในการบริหารโรงเรียน หากหน่วยงานขาดวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหารแล้วก็ย่อมจะเป็น อุปสรรคหรือก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน

3A = Attribute คุณลักษณะ 3 ประการ คือ คุณลักษณะการทำงานที่มีประสิทธิภาพ 3 ประการ ให้เกิดขึ้นแก่บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ได้แก่

A1 Abilities Cognitive คุณลักษณะด้านความรู้ความคิด ประกอบด้วยความรู้ความสามารถจาก การศึกษาที่จะเป็นพื้นฐานในการทำงาน การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารทั้งการพูด ฟัง อ่าน เขียน ได้อย่างมี มาตรฐาน การคิดวิเคราะห์วิจารณ์ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ การศึกษาวิจัยและค้นคว้าหาความรู้ด้วย ตนเอง การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการปรับเปลี่ยนให้ สอดคล้องกับสถานการณ์

A2 Abilities Performance คุณลักษณะด้านการปฏิบัติ ประกอบด้วยความสามารถใน การ วางแผน การประเมินผล การประสานงาน การทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นกลุ่ม การมีมนุษย สัมพันธ์ที่ดี การใช้ เครื่องมือ อุปกรณ์ ที่เกี่ยวกับหน้าที่ที่ทำงานในองค์กร และการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ

A3 Affective Characteristics คุณลักษณะด้านจิตใจ ประกอบด้วยความเป็นผู้มี จริยธรรมพื้น ฐาน อาทิเช่น ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน มีความรับผิดชอบ มีความเป็นระเบียบและมีวินัย มีความกระตือรือร้น ในการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ พัฒนาดตนเองอยู่เสมอ และรักการทำงาน สนใจ หาความรู้ และปรับปรุงการ ทำงานของตนเองอยู่เสมอ

หนึ่งฤทัย มั่นคง (2561 : 81) เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาใน ยุค Thailand 4.0 ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรทางการศึกษาในชุมชน เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญ ต่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษาช่วยสนับสนุนสถานศึกษาให้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนมี ประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จตามที่ตั้งไว้ การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาในชุมชนอาจแบ่ง ออกเป็น 2 วิธีการดังนี้

1. การนำบุคคล สิ่งของ งบประมาณหรือทรัพยากรจากชุมชนเข้ามาในสถานศึกษา อาจจะ เป็นใน รูปแบบวิทยากร วัสดุอุปกรณ์การฝึกปฏิบัติงาน เป็นต้น

2. การนำนักเรียนหรือจัดให้นักเรียนออกไปยังชุมชนรับการเรียนรู้จากทรัพยากรภายนอก ในรูปการ จัดให้นักเรียนปฏิบัติงาน โครงการเรียนที่บ้าน หรือจัดให้นักเรียนไปรับการเรียนรู้และ การฝึกปฏิบัติงานจาก สถานศึกษาฝึกอาชีพ อาจจะเป็นแหล่งวิทยาการทางอาชีพของรัฐและเอกชน รวมทั้งสถานประกอบการอาชีพ อิสระของเอกชนท้องถิ่นนั้น ๆ การมีส่วนร่วมของชุมชนกับ

สถานศึกษาในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาในชุมชน มีหลายลักษณะ แบ่งตามลักษณะของทรัพยากรได้ดังนี้

2.1 ทรัพยากรมนุษย์ เช่น เป็นวิทยากรช่วยสอน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การประเมินสถานศึกษา แรงงาน

2.2 ทรัพยากรการเงิน เช่น การบริจาคเงิน ตั้งกองทุนสมทบทุนการศึกษา

2.3 ทรัพยากรอุปกรณ์ เช่น การจัดนิทรรศการ การยืมของ การบริจาคของ

2.4 ทรัพยากรวัสดุและอุปกรณ์ เช่น การสนับสนุนสื่อการสอน การขอใช้วัสดุในราคาถูก การบริจาค

2.5 ทรัพยากรอาคารสถานที่ เช่น การขอใช้อาคารสถานที่

2.6 ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การศึกษาธรรมชาติ นำวัสดุธรรมชาติมาสร้างนวัตกรรมสร้างรายได้จาก การเก็บผลผลิตทางธรรมชาติ

2.7 ทรัพยากรด้านเทคโนโลยี เช่น การศึกษาความรู้ด้านเทคโนโลยีจากสถานประกอบการ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม อู่ช่างต่าง ๆ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา เช่น กล้องวงจรปิด การมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาในการใช้ทรัพยากรการศึกษาในชุมชนสามารถกระทำได้ 2 วิธีการ คือ การน ามูลค่าหรือทรัพยากรในชุมชนมาสู่สถานศึกษา และนำสถานศึกษาออกไปยังแหล่งทรัพยากรในชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาในการใช้ทรัพยากรการศึกษานั้นมีหลายลักษณะ ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรอุปกรณ์ ทรัพยากรวัสดุและอุปกรณ์ ทรัพยากรอาคารสถานที่ ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรด้านเทคโนโลยี จากการร่วมมือระหว่างสถานศึกษา และชุมชนในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของชุมชน สังคม และสิ่งที่สำคัญนอกจากที่กล่าวมานั้นเป็นการสนับสนุนในการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคที่ เรียกว่า Thailand 4.0 ภายใต้ยุคดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวคิด วิธีการต่าง ๆ เพื่อปรับตัวให้ทันยุค Thailand 4.0 เป็นยุคที่มีการแข่งขันระหว่างสถานศึกษาอย่างเข้มข้น ซึ่งการมีส่วนร่วมของ ชุมชนหรือดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม จะทำให้สถานศึกษานั้น ๆ ได้เปรียบสถานศึกษาอื่น และผู้บริหาร สถานศึกษาก็จะสามารถนำพาสถานศึกษาเป็นสถานศึกษาในยุค Thailand 4.0 ได้

อรรถพร จิรวิทย์ศิริสกุล (2562 : 80 - 82) เรื่อง ทรัพยากรการบริหารงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลวิจัยพบว่าทรัพยากรทางการบริหาร จำแนกตาม คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหาร โดยรวมทุกด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1

คือ คน ผู้บริหารมีการดำเนินงาน รองลงมา คือ การบริหารจัดการ ผู้บริหารมีการดำเนินงาน วัสดุอุปกรณ์ ผู้บริหารมีการดำเนินงาน และอันดับสุดท้าย คือ เงิน ผู้บริหารมีการดำเนินงาน ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยาสรุปได้ดังนี้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม พบว่า คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ การบริหาร มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดย คนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการบริหารงาน มากที่สุด รองลงมาคือ เงิน วัสดุอุปกรณ์ การบริหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กฤษณ์พัศ ผลทับทิมธนา (2563 : 77) เรื่อง การบริหารโครงการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลวิจัยพบว่า

1. การบริหารโครงการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการน าโครงการไปปฏิบัติ ด้านการประเมินโครงการ ด้านการวางแผนโครงการ และด้านการประเมินความต้องการจำเป็น

2. ประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ด้านนวัตกรรมการบริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นพลเมืองดิจิทัลของผู้เรียน และด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

3. การบริหารโครงการโดยรวมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลโดยรวมของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. การบริหารโครงการโดยรวมส่งผลต่อประสิทธิผลโดยรวมของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการบริหารโครงการทุกด้านร่วมกับการพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ได้ร้อยละ 62.25 โดยการบริหารโครงการด้านการประเมินความต้องการจำเป็น มีอำนาจการพยากรณ์สูงสุดรองลงมา ได้แก่ ด้านการประเมินโครงการ ด้านการวางแผนโครงการ และด้านการน าโครงการไปปฏิบัติตามลำดับ

พัชรารณณ์ ดวงชื่น (2563 : บทคัดย่อ) เรื่อง การบริหารจัดการศึกษารับมือความปกติใหม่ หลังวิกฤตโควิด – 19 ผลการศึกษาพบว่า บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการศึกษาในการเตรียมรับมือ ความปกติใหม่ (New normal) ที่จะเกิดขึ้นหลังวิกฤตโควิด -19 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องบริหารจัดการ การศึกษาภายใต้รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบ จนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่าง เป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ต้อง เปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ เช่น การเว้นระยะห่างทาง สังคม การใส่แมส ฯลฯ เป็นต้น ผู้บริหารจึงต้องมี การบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความปกติ ใหม่โดยมีแนวทางในการบริหาร ได้แก่ การเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอนออนไลน์ ด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี การออกแบบหลักสูตรโดย คำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละ คน การบริหารจัดการโรงเรียนและครูให้ประสบความสำเร็จ ในการจัดการเรียนรู้ มีการหารือและ วางแผนร่วมกันของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน ตั้งแต่ผู้ กำหนดนโยบาย ผู้บริหาร สถานศึกษา ครู บุคลากรทางศึกษา ผู้ประกอบการในภาคธุรกิจและภาค ประชาสังคม พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมถึงการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของครูและ นักเรียน

จุฑาทาณูจน์ เก่งกลกิจ (2564 : บทคัดย่อ) เรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สถานศึกษาในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลวิจัย พบว่า 1. การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่ามัธยิมเลขคณิตจากมากไป น้อย ดังนี้หลักคุณธรรมและ จริยธรรม หลักความเสมอภาค หลักความเปิดเผยและโปร่งใส หลักการ กระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักการะ รับผิชอบและสามารถตรวจสอบได้หลักการมีส่วนร่วม และการมุ่งเน้นฉันทามติหลักประสิทธิผล หลักการ ตอบสนอง และหลักประสิทธิภาพ ตามลำดับ 2. แนวทางการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า 1) หลักประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาวิธีการดำเนินงานให้มีความรวดเร็ว 2) หลักประสิทธิผล ผู้บริหาร สถานศึกษาควรมี การสำรวจความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อนำมากำหนดแผนกลยุทธ์ 3) หลักการตอบสนอง ผู้บริหาร สถานศึกษาควรมีการจำแนกกลุ่มผู้รับบริการ และกำหนดกลยุทธ์ ในการเข้าถึงผู้รับบริการ 4) หลักการะ รับผิชอบ และสามารถตรวจสอบได้ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการวิเคราะห์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงาน และร่วมกัน วางแผนกรอบแนวทางการ ปฏิบัติงาน 5) หลักความเปิดเผยและโปร่งใส ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนา ระบบ การ เผยแพร่ให้มีประสิทธิภาพ 6) หลักนิติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใน สถานศึกษาได้ พัฒนาตนเองตามความสมัครใจ

7) หลักความเสมอภาค ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้รับบริการทุกคนเข้าถึง การบริการได้อย่างเท่าเทียม 8) หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 9) หลักการกระจายอำนาจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษา 10) หลักคุณธรรมและ จริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดี

ชรินทร์ทิพย์ ศีร์เตวี๊ด (2565 : บทคัดย่อ) เรื่อง หลักธรรมาภิบาลกับพฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมาภิบาลของบุคลากรทางการศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาสุโขทัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือด้านหลักนิติธรรม รองลงมา คือด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ และอันดับสุดท้ายคือ ด้านหลักความคุ้มค่า ตามลำดับ

1. ด้านหลักนิติธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อันดับ ที่ 1 คือมีการกำหนดระเบียบ การบริหารงานในสถานศึกษาอย่างชัดเจน รองลงมา คือดำเนินการ เลื่อนขั้นเงินเดือนเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด บุคลากรมีความเต็มใจในการปฏิบัติตาม ระเบียบของสถานศึกษา ระเบียบบริหารงานในสถานศึกษาเอื้อต่อการควบคุม และอันดับสุดท้ายคือ ลงโทษผู้ประพฤติดังตามระเบียบราชการด้วยความยุติธรรม ตามลำดับ

2. ด้านหลักคุณธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อันดับ ที่ 1 คือบริหารงานและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รองลงมา คือสร้างความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา ส่งเสริมให้ผู้ได้บังคับบัญชามีการพัฒนาตนเอง สนับสนุนให้ บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ และอันดับสุดท้ายคือมีความอดทนอดกลั้นต่อการถูกกระทบ ทางด้านจิตใจ ตามลำดับ

3. ด้านหลักความโปร่งใส โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อันดับ ที่ 1 คือมีการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาตามวัตถุประสงค์ของแต่ละ โครงการ รองลงมา คือรายงานผลตามแผนบริหารงานของสถานศึกษาเมื่อสิ้นสุดแผนงานอย่างเป็นระบบ มี การปรับปรุงระบบข้อมูลสารสนเทศให้มีความโปร่งใส มีการตรวจสอบการทำงานของงานบัญชี ทะเบียน การเงิน และพัสดุอย่างถูกต้อง และอันดับสุดท้ายคือเปิดโอกาสให้สามารถตรวจสอบการ บริหารงานในขั้นตอนต่างๆ ได้ ตามลำดับ

4. ด้านหลักความมีส่วนร่วม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อันดับ ที่ 1 คือเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารงาน รองลงมา คือเปิดโอกาสให้ บุคลากรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลงาน ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการพัฒนา

สถานศึกษา เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบของสถานศึกษา และอันดับสุดท้ายคือ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานของสถานศึกษาตามลำดับ

5. ด้านหลักความรับผิดชอบ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อันดับที่ 1 คือบริหารงานด้วยความรับผิดชอบ รองลงมา คือยอมรับผลที่เกิดจากการบริหารงานทั้งผลดีและผลเสีย มีความเอาใจใส่ปัญหาของบุคลากรในสถานศึกษา มีความมุ่งมั่น ในการบริหารงานให้สำเร็จลุล่วง และอันดับสุดท้ายคือมีการดำเนินการแก้ไข ข้อบกพร่องที่เกิดจากการบริหารงานอย่างจริงจัง ตามลำดับ

6. ด้านหลักความคุ้มค่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อันดับที่ 1 คือจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ในการบริหารงานและการปฏิบัติงานตามความจำเป็น รองลงมา คือส่งเสริมให้บุคลากรใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นนำมาจัดทำสื่อการเรียนการสอน จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ในสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการรณรงค์ให้บุคลากรอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ และอันดับสุดท้ายคือบริหารการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ที่จำเป็นในการเรียนการสอนอย่างคุ้มค่า ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ของหลักธรรมาภิบาลกับพฤติกรรมกรรมการบริหารงานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาสุโขทัย โดยภาพรวม มีค่าความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

วัสสิกา รุมาคม (2565 : บทคัดย่อ) เรื่อง การบริหารสถานศึกษาในยุคความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด-19 ผลการศึกษาพบว่า ความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด-19 ส่งผลให้เกิดชีวิตวิถีใหม่ของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลายอย่างเพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ โดยมุ่งเน้นในเรื่องของการมีสุขภาพที่ดี และการมีสมดุลชีวิต สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจนคือ การใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางในการปฏิสัมพันธ์ ในด้านการศึกษา การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อโอกาสในการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างมาก และเกิดความเสี่ยงที่โรงเรียนจะกลายเป็นแหล่งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสดังกล่าว บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคความปกติใหม่ หลังวิกฤตโควิด-19 ประกอบด้วย

1. การออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ ควรกำหนดให้มีเนื้อหาการเรียนรู้ในเรื่องของ สุขภาพ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสร้างสรรค์นวัตกรรม และขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย การค้นหาเป้าหมายของผู้เรียน ค้นหาวิธีการและช่องทางการเรียนรู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการเรียนรู้ ประเมินผลกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนปรับปรุงและพัฒนาตนเองเพื่อการเรียนรู้ครั้งใหม่

2. การพัฒนาครู ควรส่งเสริมให้ครูเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้มีความรู้และทักษะการสอน ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์และสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ และควรพัฒนาครูให้มีทักษะ ภาษาอังกฤษและการใช้เทคโนโลยี

3. การรักษาและส่งเสริมความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรใส่ใจกับสุขภาพกาย และจิตใจของครูและบุคลากรของสถานศึกษาเพื่อธำรงรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพ และสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง ชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และ 4. การจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อ ป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 โดยผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีนโยบาย แนวปฏิบัติ คณะทำงานการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์มาตรการคัดกรองสุขภาพ และมีการควบคุม กำกับ ติดตามและตรวจสอบการดำเนินงาน

เจริญ ภูวิจิตร (2565 : บทคัดย่อ) เรื่อง แนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ในยุค Next Normal ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในยุค Next Normal ซึ่งเป็นยุคของวิถีถัดไป (Next Normal) ที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนกระบวน ทรรศน์ในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการพัฒนาตนเอง ในยุค Next Normal ไปสู่การสร้างผู้เรียนที่ สามารถมีทักษะสอดคล้องกับความต้องการของสังคมใน คริสต์ศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม ครู และบุคลากรทางการศึกษาจึงต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อ เสริมสร้างองค์ความรู้ ทักษะ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในวิชาชีพทาง การศึกษา หรือ สนับสนุนให้การจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพในหลากหลายมิติให้แก่ผู้เรียน ตอบวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรม งาน/โครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาพบว่า แนวทาง การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเปิดโอกาสทางวิชาชีพในยุค New Normal สามารถวิเคราะห์ได้ 8 แนวทาง ดังนี้ 1) ส่งเสริมและพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะใน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 2) ส่งเสริม และพัฒนาให้เป็นผู้ชี้แนะ แนะนำและให้คำปรึกษา 3) ส่งเสริม และพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมาย การศึกษา เพื่อการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษา 4) ส่งเสริมและพัฒนาให้มี Mind Set ที่ต้องปรับกระบวนทัศน์ ในการเรียนการสอน และการใช้ชีวิต ในโลกยุค Next Normal 5) ส่งเสริมและพัฒนาผ่านการเรียนรู้อย่างมี ประสิทธิภาพผ่านโปรแกรม การเรียนรู้ทางสื่อออนไลน์ 6) ส่งเสริมและพัฒนาให้มีองค์ความรู้เชิงวิทยาศาสตร์ มีหลักเหตุและผล ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน 7) ส่งเสริมและพัฒนาให้ใช้โทรศัพท์มือถือในการจัดการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียน มือถือจะเป็นเครื่องมือเทคโนโลยีที่มีการอัปเดตนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ตลอดเวลา ซึ่งจะสร้างความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และ 8) ส่งเสริมและพัฒนาให้มี ความตระหนักและใส่ใจเรื่องความปลอดภัยด้านสุขภาพ และให้ ความสำคัญในการร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม และความสำคัญของพลังงานทดแทนและพลังงาน

หมุนเวียน และมีข้อเสนอแนะในระดับนโยบายทางการศึกษา ที่ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเสริมสร้างควมมีคุณภาพในการจัด การศึกษาในภาพรวมของ ประเทศ เสริมสร้างให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีทักษะ ความรู้ สมรรถนะใน วิชาชีพของ ตนเองได้อย่างเหมาะสม อันนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนที่ต้องการในอนาคต

ณัฐพัชร บุญเกตุ (2565 : บทคัดย่อ) เรื่อง การบริหารจัดการการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิต ใหม่ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุโขทัยเขต 2 ผลวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหาการบริหารจัดการเรียนรู้ในยุค ฐานวิถีชีวิตใหม่ ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ประกอบไปด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการ ประเมินผลในการศึกษาแบบฐาน วิถีชีวิตใหม่ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการ ทรัพยากรใหม่ตามลำดับความสำคัญ ใหม่ด้านการพัฒนาครูและด้านการรับฟังเสียงสะท้อนจากครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน สำหรับ แนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้พบว่า การบริหาร หลักสูตร ควรมีการออกแบบโครงสร้าง หลักสูตรโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนและบริบท ของโรงเรียน การประเมินผลการศึกษา แบบฐานวิถีชีวิตใหม่ เปลี่ยนจาก“การประเมินผลการเรียน” ไปสู่ “การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้” โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและนำผลไปต่อยอดการเรียนรู้ให้ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่วนการจัดการ เรียนการสอน ควรพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วม สนุกกับการเรียนรู้และอยู่อย่าง ปลอดภัย การบริหารจัดการทรัพยากรใหม่ตามลำดับ ความสำคัญใหม่ ควรสนับสนุนงบประมาณด้าน อุปกรณ์และเทคโนโลยีพัฒนาการเรียนการสอน ออนไลน์สำหรับการพัฒนาครูควรจัดอบรม ผู้ปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในการ พัฒนานักเรียน และการรับฟังเสียงสะท้อน ควรเปิดโอกาสให้ครูผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน เสนอความคิดเห็นดำเนินการแก้ไขปัญหาให้เกิด ประโยชน์สูงสุด

เสรี ออโธสง (2665 : 71) เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารสถานศึกษาใน ภาวะปกติใหม่ ผลการวิจัยพบว่าบทความวิชาการนี้เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในภาวะปกติ ใหม่ โดยใช้แนวคิด ของภาวะผู้นำ เชิงสร้างสรรค์ ความปกติใหม่ และการบริหารจัดการที่ สอดคล้องกับสถานการณ์ ของความปกติใหม่ เป็นกรอบสำ หรับการนำ เสนอ เพื่อให้ผู้บริหาร สถานศึกษาซึ่งถือเป็นระดับ หน่วยปฏิบัติที่จะสะท้อนคุณภาพการศึกษาได้อย่างแท้จริง โดยที่ ผู้บริหารสถานศึกษาจะ ต้องเป็นผู้แสดงพฤติกรรมด้านภาวะผู้นำ ในเชิงสร้างสรรค์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้เกิดรูปธรรม ในการรักษาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา พร้อมทั้งจะต้องบูรณาการนำ แนวนโยบายของภาครัฐ ภายใต้มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19) มาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ตามบริบทของสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นความปกติใหม่ของการ

บริหารสถานศึกษา บนความท้าทายของ ผู้บริหารที่จะต้องใช้ภาวะผู้นำ เชิงสร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อพัฒนานักเรียนให้เต็มศักยภาพภายใต้สถานการณ์และข้อจำกัด พร้อมทั้งปรับวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เข้ากับความปกติใหม่ ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร การจัดรูปแบบการเรียนการสอน การประเมินผลการศึกษาวิถีใหม่ การพัฒนาครู รวมถึงการรับฟังเสียงสะท้อนจากครู ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน และการบริหารจัดการทรัพยากรตามลำดับความสำคัญใหม่

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับประสิทธิภาพการทำงานของครูในยุควิถีถัดไป การที่ผู้บริหารยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาลจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี ส่งเสริมให้ครูมีความสุขในการทำงาน และพร้อมที่จะทุ่มเทแรงกายแรงใจในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพ เพราะหลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่เน้นความโปร่งใส ความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบ ซึ่งจะส่งผลต่อขวัญและกำลังใจของครู และนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี